

รัฐสภาสาร

เรื่องในเล่ม

- สීමิติของระบบทุจريتเลือกตั้ง 1
- แสวง รัตนมงคลมาศ และคณะอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่
จากสถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก) และคณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
- มิติด้านผู้สมัคร : สถานภาพ บทบาท และความคาดหวัง 5
- มิติด้านประชาชน : โครงสร้างชุมชน อำนาจการนำ 10
และพฤติกรรมการใช้สิทธิของประชาชน
- มิติด้านการรณรงค์ : เป้าชนะ ระยะเวลา และยุทธศาสตร์ 16
ยุทธวิธีการปฏิบัติ การรณรงค์
- มิติด้านแนวทางทุจريت : กระบวนการ กลไก และกรรมวิธี 21

รัฐสภาสาร

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการ ในวงงานรัฐสภา และอื่น ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

ส่งที่บรรณาธิการหนังสือรัฐสภาสาร ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา โทร. 2826181-99 ต่อ 238

สำนักงานหนังสือพิมพ์รัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ถนนอุทองไผ่ คูสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 2826181-99 ต่อ 231 , 229

บอกรับเป็นสมาชิก

ส่งเงินล่วงหน้าในนามผู้จัดการไปยัง สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา โดยส่งเช็คไปรษณีย์หรือธนาคาร สังกาย ณ ที่ทำการไปรษณีย์คูสิต กรุงเทพฯ 10300 กำหนดออกเดือนละหนึ่งฉบับ อัตราค่าบำรุง ปีละหนึ่งร้อยแปดสิบบาท

รัฐสภาสาร

ปีที่ 40 ฉบับที่ 2 เดือน กุมภาพันธ์ 2535

ISSN 0125 - 0957

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทบรรณาธิการ

การเลือกตั้ง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียง ดำเนินการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิว่าควรหรือไม่ควรใช้สิทธิ และควรจะใช้อย่างไรในการเลือกพรรคและบุคคลขึ้นมาเป็นตัวแทนของตน ดังนั้นในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจึงมีทั้งบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง และบุคคลที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัครทุกคนเมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ย่อมหวังที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงทำให้ยอมแพ้กันไม่ได้ เพราะการแพ้นั้นนอกจากจะหมายถึงโอกาสที่อาจจะพลาดตำแหน่งบริหารในอนาคตหากพรรคได้เป็นหรือร่วมรัฐบาลแล้ว ยังหมายถึงการสูญเสียภาพพจน์หรือเสียหน้าทั้งในนามพรรคและนามส่วนตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อแนวทางทุจริตในการเลือกตั้งได้

รัฐสภาสารฉบับนี้จึงขอนำเสนอความรู้เกี่ยวกับระบบทุจริตเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งครั้งต่อไป อันส่งผลให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม และยังเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

บรรณาธิการ

สัมติของระบบทฤษฎีเลือกตั้ง

โดย แสง รัตนมงคลมาศ และคณะอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่จากสถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก) และคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

สัมติของระบบทฤษฎีเลือกตั้ง

โดยทั่วไป การทฤษฎีกับการจับผิดนั้นเป็นสิ่งที่ห่างไกลกัน ทั้งในกรณีระหว่างผู้กระทำการทฤษฎีกับผู้จับผิด หากมันจะสามารถจับผิดได้แต่ก็มักจะเอาความผิดไม่ได้เพราะขาดองค์ประกอบของการละเมิดในด้านใดด้านหนึ่งของเจตนา หรือข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของคุณลักษณะข้อเท็จจริงที่มักจะเป็นปัญหา อันเป็นเหตุให้ผู้ทฤษฎีละเมิดทั้งหลายไม่ได้รับการลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้

นอกจากการทำผิดกับการลงโทษเป็นสิ่งที่ห่างไกลกันในด้านของนิติศาสตร์ดังกล่าว ในด้านของพฤติกรรมศาสตร์ที่ถือว่าการทฤษฎีนั้นเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างหนึ่งของบุคคล และสังคม ก็ยังมีปัญหาความซับซ้อนและสับสนของเชิงพฤติกรรมที่ยากแก่การเรียนรู้เข้าใจและยากที่จะดำเนินการค้นหามาตรการนโยบายในการป้องกันแก้ไขให้สำเร็จ ทั้งนี้เพราะการทฤษฎีเป็นเรื่องของระบบพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือกัน และถือเป็นระบบย่อยที่ฝังอยู่ในระบบใหญ่ของสังคมวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติที่แตกต่างกันอีกด้วย

ดังนั้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมทฤษฎีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมทั้งเรื่องการเลือกตั้งในที่นี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมองเป็นระบบและต้องอาศัยหลักแนวคิดทฤษฎีระบบมาใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยส่องมอง ให้เห็นถึงองค์ประกอบหรือมิติต่าง ๆ ที่เป็นบ่อเกิดแห่งพฤติกรรมทฤษฎีนั้น ๆ เพื่อเป็นการช่วยหลีกเลี่ยงการมองปัญหาแบบเสี่ยงเสี้ยวตามประสบการณ์และสายตารวมทั้งอคติทางปัญญาของบุคคลผู้ส่องมอง ซึ่งจะเป็นผลให้ภาพที่เห็นที่รับรู้มันไม่คมชัด

LIIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

สมบูรณ์ และไม่อาจนำไปเป็นแนวทางในการใช้คิดแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยปกติ พฤติกรรมทุจริตที่เกิดขึ้นไม่ว่าเรื่องใด ๆ ก็ตาม มักจะต้องเกี่ยวข้องกับหลายมิติของประเด็นคำถามเช่นใครร่วมมือกับใคร ? ใครคนนั้นมีพื้นเพและพื้นฐานเป็นอย่างไร ? ต้องการทุจริตทำไม ? มีกลไกและกรรมวิธีอย่างไร ? จะทำการทุจริตที่ไหน ? และเมื่อใด ? เป็นต้น

เมื่อเกิดการรับรู้การเข้าใจว่าระบบทุจริตต่าง ๆ จำเป็นต้องตอบคำถามหลายคำถามดังกล่าวที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้รอบด้าน และครบวงจร ดังนั้น การติดตามและสอดส่องดูแลเลือกตั้งที่คณะกรรมการมุ่งหวังในภารกิจหน้าที่ ก็จำเป็นที่จะต้องมองพฤติกรรมทุจริตเลือกตั้งอย่างเป็นระบบ โดยอิงหลักคิดทฤษฎีระบบมาช่วยเป็นเครื่องมือในการศึกษาและดำเนินการติดตามสอดส่อง ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปรับปรุงระบบเลือกตั้งต่อไป

สำหรับกรณีการทุจริตเลือกตั้งของสังคมไทย องค์ประกอบของระบบทุจริตอาจจะต้องมีถึงสี่ด้านหรือสี่มิติของมุมมอง คือ

1. มิติด้านผู้สมัคร ประกอบด้วยส่วนสถานภาพ บทบาท และความคาดหวัง ซึ่งช่วยทำให้ได้คำตอบว่า ผู้สมัครที่ลงเล่นการเมืองนั้นมีความหวังความต้องการอย่างไร ? เป็นคนมีพื้นเพแบบไหน ? และมีพื้นฐานเป็นอย่างไร ? จึงสามารถประเมินได้ว่าผู้สมัครจะประพฤติหรือไม่ประพฤติบทบาททุจริต

2. มิติด้านประชาชน เนื่องจากประชาชนผู้มีสิทธิ คือ ผู้ร่วมมือทุจริตกับผู้สมัคร โดยวิธีการใช้สิทธิของตน ดังนั้น ส่วนที่ว่าด้วยโครงสร้างชุมชน อำนาจการนำ และพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน จึงกลายเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของระบบทุจริตเลือกตั้ง ที่จะช่วยตอบคำถามว่า ชุมชนแบบไหน ? ผู้นำอย่างไร ? และชาวบ้านลักษณะใด ? จึงจะเข้ามามีส่วนร่วมในระบบทุจริตเลือกตั้งทั้ง ๆ ที่อำนาจการใช้สิทธิตามหลักการควรจะเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ ต้องหวงแหนและบูชาตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย

3. มิติด้านการรณรงค์ เมื่อการเลือกตั้งคือการเลือกตัวแทนเข้าไปดำเนินการใช้อำนาจแทนผู้เลือก ดังนั้น การรณรงค์หาเสียงเพื่อให้เกิดการคิดตัดสินใจว่าควรจะเลือกใครจึงกลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของระบบการปกครองโดยตัวแทนและผู้ทีประสงค์เป็นตัวแทนหรือผู้สมัครก็มักจะต้องมีแผนมีความรู้พอสมควรในส่วนเป้าหมาย หวังดูการหาเสียง ตลอดจน

จนยุทธศาสตร์ยุทธวิธีของการปฏิบัติ การรณรงค์ การทราบถึงเป้าหมาย การจัดทำแผนและบริหารแผนปฏิบัติการรณรงค์ให้สอดคล้องกับห้วงเวลาหาเสียง และการกำหนดยุทธศาสตร์ยุทธวิธีที่ชาญฉลาด เพื่อก้าวสู่ชัยชนะของผู้สมัครทั้งหลายย่อมจะช่วยตอบคำถามบางอย่างว่าทำไมผู้สมัครทั้งหลายจึงเน้นแนวหาเสียงต่างกัน ? ทำไมบางคนเดินหรือพยายามเดินด้านแนวสุจริตน้ำดีเป็นหลัก ? และทำไมหลายคนจึงเดินด้านแนวทุจริตน้ำเน่าเป็นหลัก ? เป็นต้น

4. มิติด้านแนวทางทุจริต แม้จะทราบโดยกว้าง ๆ ว่าพรรคและนักการเมืองส่วนใหญ่มีแนวทางทุจริตกันอย่างไรก็ตามแต่การติดตามสอดส่องพฤติกรรม ทุจริต ให้เทียบทันรู้ทันและเห็นทันนั้นยังจะต้องมีองค์ความรู้ด้านลึกของเชิงพฤติกรรมทุจริตทั้งหลายในส่วนกรรมวิธีกลไก และกระบวนการทุจริตหาเสียง กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริต ซื่อ-ขายเสียง และกรรมวิธีกลไกและกระบวนการทุจริตลงคะแนนเสียงอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถตอบคำถามที่ว่า เขาทำการทุจริตในสามแนวทางนี้ ณ ขั้นตอนใดได้บ้าง ? มีวิธีการทำอย่างไร ? และมีกลุ่มบุคคลใดเป็นกลไกทุจริตที่สำคัญ ? เป็นต้น

การที่สามารถมองการทุจริตเลือกตั้งออกมาเป็นระบบดังกล่าว นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจว่า ส่วนย่อยของระบบ เรื่องและประเด็นต่าง ๆ ในระบบ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งนั้นแล้วยังจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนต่อไปอีกว่าแท้จริงแล้ว ระบบและกระบวนการทุจริตเลือกตั้งที่ศึกษาติดตามอยู่นี้ก็เป็นเพียงระบบย่อยหรือระบบเล็กของระบบใหญ่ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมการเมืองไทยที่ครอบระบบเล็กนี้อยู่อีกต่อหนึ่ง

ดังนั้น ฐานะของการเป็นระบบเล็กอยู่ในระบบใหญ่ จึงทำให้เกิดข้อคิดขึ้นมาอีกชั้นหนึ่งว่าเรื่องและปัญหาทั้งหลายในระบบเล็กบางที่ไม่ใช่จะแก้ไขได้โดยง่ายภายในระบบเล็กนั่นเอง เพราะถูกระบบใหญ่ เช่น ตัววัฒนธรรมการเมืองครอบงำไว้อีกชั้นหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ทำให้ทราบถึงสถานภาพและบทบาทของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม เช่น คณะกรรมการ คสส.หรือโครงการหมม. ที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินการอยู่นั้นว่าเป็นเพียงสิ่งแวดล้อมของระบบทุจริตเลือกตั้งหาได้และหาใช่เป็นส่วนหนึ่งของระบบและกลไกการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยตรงแต่ประการใดไม่

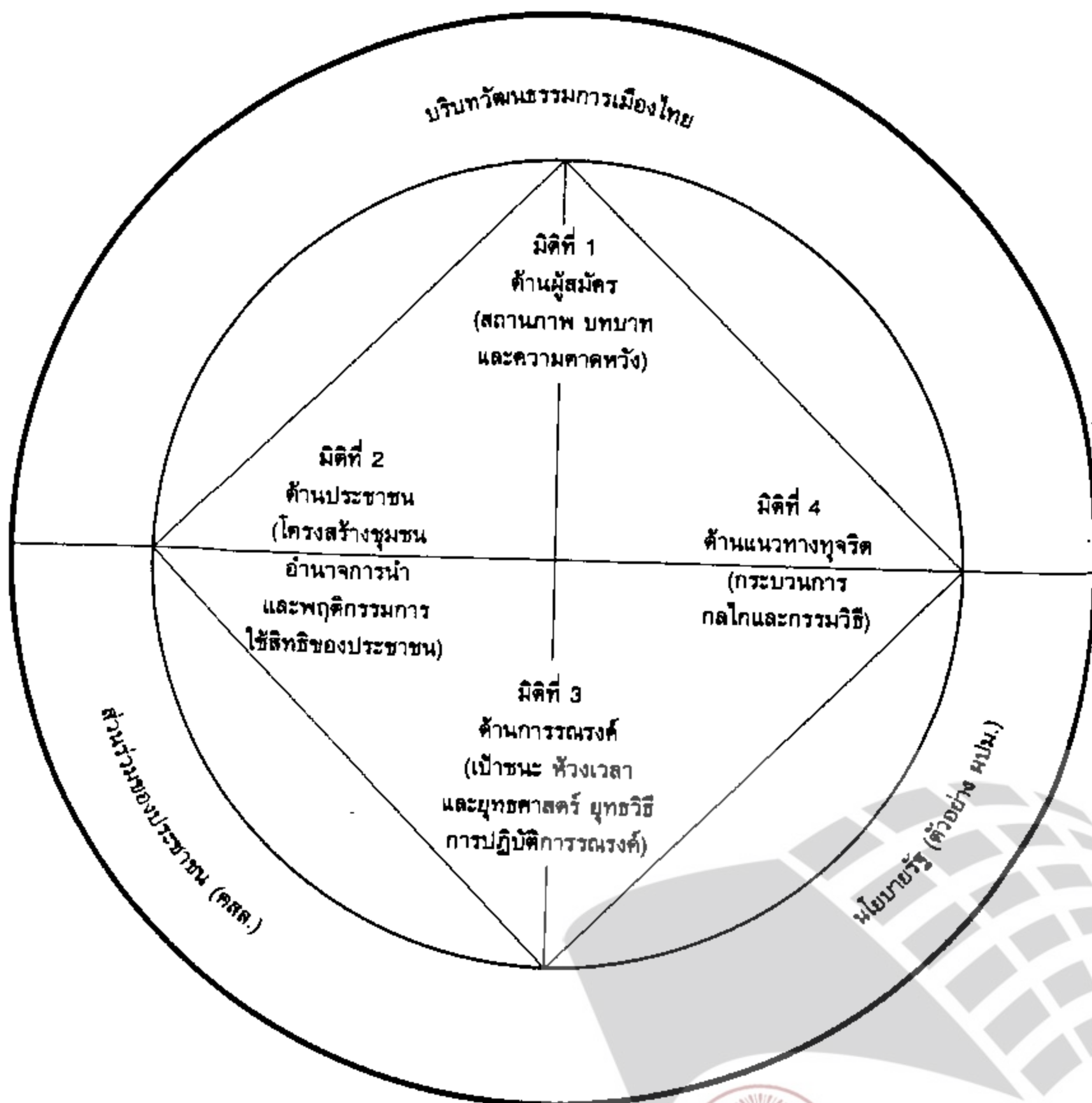
เมื่อสถานภาพที่แท้จริงของคณะกรรมการ คสส.คือ เป็นสิ่งแวดล้อมของระบบทุจริตเลือกตั้ง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่มีต่อระบบทุจริตเลือกตั้งก็คือ การสร้างผลกระทบเข้าไปสู่ระบบทุจริตเลือกตั้ง โดยผลกระทบที่สร้างได้ก็หาใช่เป็นด้านรูปธรรมโดยตรงแต่ประการใดไม่ เพราะไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย แต่กลับกลายเป็นผลกระทบด้าน

นามธรรม ภาพพจน์ที่สะท้อนเจตนารมณ์ของการมุ่งหวังความสุขจิตในการเลือกตั้ง และมุ่งหวังให้เกิดความรู้สึกนึกคิดว่า อย่างน้อยก็ยังมีผู้สนใจติดตามและสอดส่องดูแลปัญหาการเลือกตั้งอันเป็นส่วนกลไกสำคัญสำหรับประเทศชาติ และอนาคตประชาธิปไตยของสังคมไทยต่อไป

เรื่องแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบที่ประยุกต์เข้ากับเรื่องพฤติกรรมทุจริตเลือกตั้งดังกล่าว สามารถที่จะทำความเข้าใจตามแนวคำบรรยายข้างต้นจากแผนภาพสรุปย่อเรื่องทั้งหมดดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีเรื่องสี่มิติของระบบทุจริตเลือกตั้ง

LIART

1. มิติด้านผู้สมัคร : สถานภาพ บทบาท และความคาดหวัง

การล่วงรู้ถึงสถานภาพ บทบาท และความคาดหวังของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น เท่ากับเป็นการทำการรู้จักตัวบุคคลที่ประสงค์จะสังกัดติดตามพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ และผลของการรู้จักตัวบุคคลนี้เอง ย่อมทำให้เกิดประสิทธิผลของการติดตามสอดส่องพฤติกรรมว่า จะมีภาพแววและหรือแนวทางทุจริตหรือไม่แค่นั้นเพียงใด และหากจะลงมือทุจริตแล้วบุคคลนั้นน่าจะมีพื้นเพอย่างไรและจะมีพื้นฐานในการดำเนินการได้ขนาดไหน รวมทั้งอาจทำนายล่วงหน้าได้ว่า จะใช้กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตแบบไหนได้ด้วย

1.1 ส่วนสถานภาพ

คำว่าสถานภาพ โดยความเข้าใจทั่วไปหมายถึง ฐานะที่เป็นอยู่ในด้านใดด้านหนึ่ง หรือทุก ๆ ด้านก็ได้ และในกรณีของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ฐานะที่เป็นอยู่ที่จะมีส่วนกระทบถึงพฤติกรรมการทำทุจริตเลือกตั้งหรือไม่นั้น ก็มีทั้งด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ประชากรทั้งสามด้านประกอบกัน

1.1.1 เรื่องฐานะเศรษฐกิจและการหนุนช่วยทางเศรษฐกิจ มีสุภาสิตทางการเมืองอย่างหนึ่งว่า ถ้าอยากจะเป็น ส.ส. “หากไม่มีเงิน ก็ต้องมีมวลชน” ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจที่จะมีถึงระดับเป็นฐานให้การลงเล่นการเมืองนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวดทีเดียวหากผู้สมัครเป็นคนรวยและรวยถึงขั้นให้คนอื่นพึ่งพาทางการเงินได้ซึ่งภาษาทางการเมืองเรียกว่า “หิ้วคนอื่นได้” ย่อมจะทำให้มีโอกาสก้าวสู่ตำแหน่งการเมืองที่สูงกว่าระดับการเป็น ส.ส.ธรรมดา

ดังนั้น ส.ส.ประเภทรวยและหิ้วคนอื่นได้นี้ ย่อมมีโอกาสก้าวขึ้นเป็นรัฐมนตรีได้สูงและหรือมีความคาดหวังสูงในการลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะตำแหน่ง ส.ส.กลายเป็นทั้งตำแหน่งและทั้งบันไดที่จะก้าวสูงขึ้นไป ดังนั้น ผู้ลงสมัครประเภทนี้มักจะยอมแพ้เลือกตั้งไม่ได้ และจะทุ่มสุดตัวหากมีคู่แข่งที่สูสีกันขึ้นมา และผลของการทุ่มและสู้สุดตัวนี้เอง ก็จะทำให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นบุคคลประเภท “หมาหลงถิ่น” หรือ “หมาถิ่นจร” ที่นิยมเรียกกันในทางการเมืองสำหรับบุคคลที่มีฐานมวลชนไม่กว้างและมั่นคงอยู่เป็นพื้นฐาน โอกาสการทุจริตถึงขนาดลงมือซื้อเสียงก็ย่อมจะมีมาก

อย่างไรก็ตาม ส.ส. ที่รวยและเป็นเจ้าบุญทุ่มดังกล่าว มักจะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ลงสมัครหรือ ส.ส.ทั้งหมด ดังนั้น ผู้ลงสมัครหรือ ส.ส.ที่เคยมีอยู่ทั้งหลาย ส่วนใหญ่จะเป็น “ผู้ที่ถูกคนอื่นหิ้ว” ในทางการเงินเข้าสู่รัฐสภา การหนุนช่วยทางเศรษฐกิจ

LIART

นอกหมู่บ้าน ส.ส. ด้วยกันก็มีอยู่มากพอสมควรในบางพื้นที่ของอีสาน ของภาคตะวันออกและของภาคใต้บางส่วน ซึ่งผู้หนุนช่วยเหล่านี้คือ “เจ้าพ่อ” ที่เป็นนายทุนใหญ่บ้าง หรือเป็นผู้ทรงอิทธิพลในพื้นที่บ้าง

ความต่างระหว่างการเป็นนายทุนทุ่มเองกับการเป็นบุคคลที่คอยการหนุนช่วยจากผู้อื่น นอกจากจะแตกต่างกันในเชิงอิสรภาพของพฤติกรรมการเมืองแล้ว ยังแตกต่างกันในเรื่องโอกาสการใช้เงินต่อสู้หาเสียงอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการพึ่งจุมุกคนอื่นหายใจยอมไม่สะดวกคล่องตัวเป็นธรรมดา และทำให้ผู้ลงสมัคร ส.ส.ประเภทนี้พลาดโอกาสได้รับการเลือกตั้งไปมาก เพราะมีสายป่านสั้นหรือมีกระสุนจำกัด ดังนั้น หากจะทำการทุจริตซื้อเสียงในช่วงปลายฤดูรณรงค์ โดยเฉพาะช่วงที่จำเป็นต้องโรมรันพันตูกับคู่แข่งแล้ว ผู้ลงสมัคร ส.ส. ประเภทใช้จุมุกคนอื่นหายใจนี้ อาจจะทำกรทุจริตซื้อเสียงไม่ได้หรือไม่ได้เต็มที่ เพราะสายป่านที่มีหรือที่เขาให้ไว้ได้หมดไปเสียก่อนนั่นเอง

การหนุนช่วย ส.ส. จากตัวองค์กรพรรคก็ดีและจากมวลชนทั่วไปที่บริจาคก็นับว่าเป็นสิ่งที่หวังได้ยากหรือแทบจะไม่ได้เลย ทั้งนี้เพราะองค์กรพรรคการเมืองไทย ยังไม่ใช่องค์กรทางการเมืองแบบตะวันตกหรือสากล ที่มีกองทุนส่วนรวมสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค แต่ยังเป็นองค์กรบุคคลที่เกาะกันเป็นกลุ่มพวกแบบ “มุ้งเล็ก” ใน “มุ้งใหญ่” ที่อาศัยการช่วยเหลือในกลุ่มพวกและอาศัยวิธีการเรียกรับหรือ “ไต่ย” กับคนมีสตางค์ในพรรคหรือนายทุนพรรคเป็นหลักอยู่ ดังนั้นการหนุนช่วยในนามส่วนรวมขององค์กรพรรคจึงอ่อนแอและแทบจะไม่มีเลยในบางพรรค

ดังนั้น การมีหรือไม่มีพลังทางการเงินของพรรคการเมืองไทยจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวพรรคแต่จะอยู่ที่ตัวจำนวนและขนาดของนายทุนที่เข้าสังกัดอยู่ในพรรคเป็นด้านหลัก ส่วนการหนุนช่วยทางการเงินจากมวลชนทั่วไปนั้น ก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจะเกิดขึ้นอีกเช่นกัน ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองไทยไม่ได้เป็นพรรคมวลชน ขาดและห่างการสนับสนุนจากมวลชน แม้แต่สมาชิกของพรรคเองก็มักไม่ได้ช่วยเหลือพรรค สมาชิกโดยส่วนใหญ่มักถูกล่าชื่อเข้ามาเป็นสมาชิกในขั้นตอนจดทะเบียนพรรคและก็ไม่ได้จ่ายค่าสมาชิกและต่ออายุสมาชิกอย่างถูกต้อง ดังนั้น การหนุนช่วยทางการเงินจากมวลชนสมาชิกทั้งปวงจึงเป็นเรื่องที่ไม่เกิดหรือแทบไม่เกิดขึ้นในกรณีของพรรคการเมืองไทยปัจจุบัน

1.1.2 เรื่องฐานการเมือง การมีหรือไม่มีฐานการเมืองนั้น หมายถึง การมี

หรือเคยมีตำแหน่งและประสบการณ์ทางการเมืองระดับต่าง ๆ มาก่อน ซึ่งประสบการณ์และตำแหน่งทางการเมืองที่มีหรือเคยมีนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงทักษะทางการเมืองแล้ว ยังเป็นตัวชี้แสดงส่วนหนึ่งว่าผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจะมีโอกาสแพ้หรือชนะมากกว่า เพราะสามารถดูได้จากฐานคะแนนนิยมเดิม หรือดูได้จากความมีประสบการณ์และความกว้างขวางของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน เช่นเคยเป็น ส.จ. ส.ท. หรือกำนันมาก่อน เป็นต้น

นอกจากประเด็นฐานการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเคยมีประสบการณ์ทางการเมืองแล้ว การเป็นบุคคลสำคัญในพรรคการเมือง เช่นเป็นระดับหัวหน้า รองหัวหน้า และเลขาธิการพรรคก็ถือว่าเป็นบุคคลชั้นยอดของพรรค ส่วนชั้นรองลงมา คือเป็นกรรมการบริหาร พรรคระดับที่มีตำแหน่งในฝ่ายบริหารบางตำแหน่ง และกรรมการบริหารพรรคธรรมดา เป็นต้น บุคคลสำคัญเหล่านี้เมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งก็กลายเป็นบุคคลที่มักจะยอมแพ้ไม่ได้หรือยอมแพ้ยากอีกเช่นกัน เพราะการพ่ายแพ้ นั้นนอกจากจะหมายถึงโอกาสที่อาจพลาดตำแหน่งบริหารในอนาคตหากพรรคได้เป็นหรือร่วมรัฐบาลแล้วยังหมายถึงการสูญเสียภาพพจน์หรือเสียหน้าตาทั้งในกรณีนามพรรคและนามส่วนตัวอีกด้วย ดังนั้นบุคคลชั้นนำของพรรคกลุ่มนี้จึงมักกลายเป็นบุคคลผู้ตายในเวทีการหาเสียงซึ่งจะมีผลกระทบต่อแนวทางหรือแววภาพทุจริตในการเลือกตั้งด้วย

1.1.3 เรื่องฐานสังคมประชากร คำว่า ฐานสังคมประชากรนั้น หมายถึง พื้นเพของบุคคลที่เกิดที่อยู่ว่าเกิดและอยู่ในแวดวงอะไรซึ่งโดยปกติแล้วเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมประชากรของบุคคลโดยทั่วไปนั้นมีมากมายหลายเรื่องด้วยกัน แม้แต่เรื่องเพศและอายุก็ถือเป็นเรื่องหนึ่งของสังคมประชากรอยู่ด้วย แต่ในทางความหมายของการเมืองโดยเฉพาะกรณีการลงสมัครรับเลือกตั้งของไทยแล้วเรื่องฐานสังคมประชากรที่มีความสำคัญ ๆ ก็เห็นจะได้แก่เรื่องสถานที่เกิดและการมีภูมิลำเนาในเขตหรือนอกเขตเลือกตั้งที่มักเรียกกันในภาษาการเมืองว่า "หมาหลง" หรือ "หมาจร" นั้น ถือว่าเป็นเรื่องหลักของโอกาสของการก้าวสู่การเป็นนักการเมืองทีเดียว ทั้งนี้เพราะคนไทยยังยึดถือในเรื่องของถิ่นกำเนิดและเรื่องการได้อยู่อาศัยใกล้ชิดสนิทสนมเป็นพวกเดียวกันเสมือนหนึ่งเป็นญาติกัน และหากในข้อเท็จจริงได้มีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกันจริงอยู่ด้วยก็ยิ่งจะเป็นผลดียิ่งขึ้น ทำให้อยากช่วยเหลือสนับสนุนมากขึ้นเพราะถือว่าถ้าการลงคะแนนให้เป็นการช่วยญาติและทำให้ญาติได้เป็นใหญ่เป็นโต จะได้พึ่งพาอาศัยได้ในภายหลัง

ดังนั้น หากผู้สมัครคนใดมีญาติหรือสามารถผูกญาติกับบุคคลต่าง ๆ ได้มาก

ในลักษณะที่กลายเป็น “ผู้ญาติเยอะ” แล้ว โอกาสการชนะเลือกตั้งย่อมมีมาก โดยอาจจะไม่ต้องใช้เงินให้สิ้นเปลืองเหมือนกับผู้สมัครคนอื่น เพราะญาติก็คือมวลชนนั่นเอง แต่เผอิญเป็นมวลชนที่ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่ไม่ค่อยสอดคล้องกับหลักอุดมการณ์ประชาธิปไตยเท่าใดนัก

นอกจากความเป็นผู้กว้างขวางในทางเครือญาติซึ่งถือว่าเป็นความสัมพันธ์ด้านลึกแล้ว ความกว้างขวางในด้านกว้างของการเป็นบุคคลที่รู้จักในวงกว้าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทั้งในกรณีฐานเสียงและกรณีจุดสองแนวทูลจริต กล่าวคือหากมีชื่อเสียงในหมู่มวลชนทั่วไปแนวและแนวทูลจริตจะม้น้อยแต่ถ้าไม่มีชื่อเสียงและแถมมีอิทธิพลในหมู่ข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐรวมทั้งผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางสังคมซึ่งสามารถใช้เป็นกลไกทูลจริตได้ โอกาสการส่อแนวและแนวทูลจริตย่อมมีมาก

นอกจากประเด็นการถือถิ่นถือญาติเป็นเรื่องหลักแล้ว ประเด็นอื่น ๆ เช่น ความสามารถในภาษาถิ่น ระดับการศึกษา และแม้แต่การมีเชื้อชาติ ศาสนาตรงหรือไม่ตรงกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตก็ยังคงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญรองลงมา ทั้งนี้เพราะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยที่เป็นบุคคลภายนอกที่ต่างเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา ก็ยังได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็น ส.ส. จำนวนไม่น้อย ยกเว้นพื้นที่บางแห่งของประเทศไทยที่การยึดถือเรื่องดังกล่าวยังเป็นเรื่องที่สำคัญอยู่

1.2 ส่วนบทบาทและความคาดหวัง

1.2.1 เรื่องบทบาททางสังคม บทบาททางสังคมหมายถึง การเคยเข้าไปมีส่วนข้องเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมในเขตพื้นที่ที่ลงสมัคร ซึ่งลักษณะการข้องเกี่ยวนั้นมีทั้งโดยบังเอิญสำหรับผู้ที่ไม่เคยคาดคิดว่าจะลงสมัคร ส.ส. มาก่อน และโดยตั้งใจเพื่อใช้เป็นฐานในการลงสมัครรับเลือกตั้งในอนาคต การมีฐานในด้านบทบาททางสังคมนี้ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญระดับชี้ชะตาอนาคตทางการเมืองที่เคียว ทั้งนี้จะเห็นได้จาก ส.ส. เก่าจำนวนมากที่เห็นห่างพื้นที่จนเป็นเหตุให้ไม่ได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาอีก

วิธีการสร้างฐานสังคมโดยการแสดงบทบาทต่าง ๆ ต่อกิจกรรมทางสังคมนั้น ทำกันได้หลายอย่างหลายวิธี และที่นิยมใช้กันมากก็คือการออกเยี่ยมเยียนประชาชนในเขต เพื่ออย่างน้อยได้ให้ประชาชนเห็นหน้าไม่ลืมหน้าลืมตัวผู้สมัคร หรืออย่างมาก็ได้ชื่อว่าเป็นคนสนใจเอาใจใส่ดูแลความทุกข์ยากของประชาชนโดยตลอดแม้จะไม่ได้ให้สิ่งของกำนัลใด ๆ ก็ตาม แต่การออกเยี่ยมเยียนประชาชนบ่อย ๆ และให้ทั่วถึงนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เพราะขัดกับหลัก

ความเป็นจริงในทางปฏิบัติของบทบาท ส.ส.ที่ต้องย่ำสองที่ของงานสภาและงานชาวบ้านในเวลาเดียวกัน

ดังนั้น การเลือกออกงานชาวบ้านเฉพาะงานบุญกุศลที่ใหญ่ ๆ หรือที่สำคัญ บางงานจึงเป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในเรื่องเวลาดังกล่าวไปได้ระดับหนึ่ง ยิ่งหากเป็นผู้สมัครหรือ ส.ส.ที่มีฐานการเงินดี ก็ยิ่งจะสะดวกสบายมากขึ้น เพราะสามารถใช้เงินซื้อเวลาและหาว่าคะแนนนิยมโดยการสร้างหรือบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้กับชุมชน ดังนั้น ผู้สมัครหรือ ส.ส. ที่มีฐานเศรษฐกิจดีจึงมีความได้เปรียบกว่าผู้สมัครหรือ ส.ส. ที่มีฐานเศรษฐกิจไม่ดี เพราะสามารถใช้เงินเป็นทั้งตัวตัดปัญหาและตัวสร้างฐานนิยมทางสังคมได้ในเวลาเดียวกัน

1.2.2 เรื่องความคาดหวังในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ยังมีความเข้าใจผิดกันบางประการเกี่ยวกับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งว่าทุกคนเมื่อตัดสินใจลงสมัครแล้วต้องหวังได้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริงทั้งหมดหรือเสมอไป เพราะมีผู้สมัครจำนวนมากลงสมัครโดยไม่หวังได้และไม่คิดว่าจะได้ด้วยเพราะฐานทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของตนยังไม่ถึง แต่เหตุที่ลงสมัครก็อาจจะเพราะรับจ้างเขาสมัครให้ครบทีมหรือครบจำนวนที่ต้องการ การเป็น “มือปิ่นรับจ้าง” สมัครนี้มีแทบทุกครั้งของการเลือกตั้งในเมืองไทย โดยมีทั้งมือปิ่นรับจ้างเพื่อหวังเงินอย่างเดียว และมีมือปิ่นรับจ้างที่หวังทั้งเงินและชื่อเสียง เพราะการลงสมัครอย่างน้อยก็ทำให้คนรู้จักชื่อเสียงของตนมากขึ้น ส่วนพวกที่ไม่สนใจเงินค่าจ้างและแถมยอมเสียค่าสมัครเองและค่าโฆษณาอีกเล็กน้อยก็พอมืออยู่บ้าง บุคคลพวกนี้ในทางการเมืองเรียกว่า พวกสมัคร “เพื่ออยากดัง” ที่หวังเพียงชื่อเสียงการรู้จักมากขึ้นเท่านั้นเอง นอกจากนี้ยังมีผู้ลงสมัครประเภทที่ไม่หวังได้อีกพวกหนึ่ง ซึ่งในทางการเมืองเรียกว่า “ตัวตัดหรือตัวกัน” คะแนนของฝ่ายคู่แข่งโดยอาศัยฐานเสียงส่วนหนึ่งที่มีในบางพื้นที่และหรือบางกลุ่มคนเป็นตัวตั้งคะแนนของฝ่ายคู่แข่งไว้

นอกจากพวกที่หวังได้อย่างแน่นอนแล้ว ยังมีพวกที่คิดหวังทางการเมืองในอนาคตที่ลงสมัคร “เพื่อหยั่งฐานเสียง” โดยไม่คิดว่าตนเองจะได้อีกจำนวนมาก บุคคลเหล่านี้เมื่อถึงจุดหนึ่งของการทำงานการเมืองของตน ก็อาจจะพัฒนาขึ้นมาอีกระดับหนึ่งของการเป็นพวกที่ลงสมัคร “เพื่อเสียงได้” ซึ่งก็มีอยู่จำนวนมากและมักจะเป็นพวกที่มีฐานการเมืองระดับท้องถิ่น เช่น เคยเป็น ส.จ. สท. หรือกำนันมาก่อน เป็นต้น สรุปก็คือในบรรดาจำนวนผู้ลงสมัคร ส.ส. ทั้งหมดประมาณ 3,000 คนในประเทศไทยกลายเป็นผู้สมัครที่ไม่หวังได้ในประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวเสียครึ่งหนึ่งหรือมากกว่าครึ่ง ดังนั้น การเข้าใจถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ และการที่สามารถ

ระบุดัวและจำแนกประเภทได้ ย่อมจะเป็นการช่วยย่นระยะทางของการติดตามสอดส่องบุคคลบางประเภทโดยไม่จำเป็น เพราะบุคคลเหล่านี้โดยหลักการแล้วจะไม่ทุจริตเลือกตั้งและจะไม่มีใครหนุนช่วยให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งโดยเด็ดขาด

กลุ่มผู้สมัครที่ต้องให้ความสนใจมากและมากเป็นพิเศษก็ได้แก่บุคคลหน้าใหม่ที่มีศักยภาพสูง หน้าเก่าที่เป็น ส.ส.ธรรมดา และหน้าเก่าที่ใช้ตำแหน่ง ส.ส.เป็นบันไดสู่ตำแหน่งบริหารหรือเป็นพวกที่สู้ไม่ถอยตามที่ได้กล่าวมาแล้ว บุคคลหน้าใหม่ที่มีศักยภาพสูงยังอาจมีความสำคัญน้อยกว่า ส.ส.หน้าเก่า เพราะมันได้เป็น ส.ส.ขึ้นมา แต่ความเป็นหน้าใหม่หรือ “อ่อนพรรษาทางการเมือง” ย่อมทำให้ขาดโอกาสการก้าวขึ้นเป็นตำแหน่งบริหารหลังการได้รับเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมาได้มีบุคคลยกเว้นอยู่หลายคน แต่บุคคลยกเว้นเหล่านี้หากไม่มีคุณสมบัติพิเศษเหลือแล้ว การก้าวขึ้นตอนถือเป็นการละเมิดประเพณีทางการเมืองซึ่งก็ทำให้เกิดการเสียผู้เสียคนกันไปพอสมควร สำหรับ ส.ส.หน้าเก่าบางคนที่มีพรรษาทางการเมืองที่จะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งบริหารในอนาคตหลังการเลือกตั้งครั้งนี้ ก็นับว่าเป็นบุคคลที่น่าจับตาส่องมองไม่แพ้กับ ส.ส.หน้าเก่าที่เคยมีตำแหน่งบริหารแล้ว อย่างไรก็ตาม มี ส.ส.หน้าเก่าจำนวนหนึ่ง มันจะเป็นคนหน้าเก่าและแก่พรรษาแล้วก็ตาม แต่ก็มีโอกาสสูงสุดแค่เป็น ส.ส.เท่านั้น เพราะเงื่อนไขการเป็นคนถูกหัวหรือเป็นลูกหาบให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รวมทั้งขีดความสามารถทางการศึกษาและหรือปัญญาที่มีค่อนข้างจำกัด บุคคลเหล่านี้ส่วนหนึ่งก้าวขึ้นมาเป็น ส.ส. ได้ก็เพราะเป็นผู้กว้างขวางในท้องถิ่นนั่นเอง

2. มิติด้านประชาชน : โครงสร้างชุมชน อำนาจการนำ และ พฤติกรรมการใช้สิทธิของประชาชน

เมื่อการเลือกตั้ง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงดำเนินการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิว่า ควรหรือไม่ควรใช้สิทธิและควรจะใช้อย่างไรในการเลือกพรรคและบุคคลขึ้นมาเป็นตัวแทนของตน ดังนั้น มิติด้านประชาชนทั้งกรณีพฤติกรรมการใช้สิทธิกรณีผู้นำและอำนาจการนำของฝ่ายประชาชน รวมทั้งกรณีโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนต่าง ๆ ย่อมมีส่วนสำคัญและสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทุจริต หรือไม่เบี่ยงเบนทุจริตกับการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งในกรณีการหาเสียง การซื้อ-ขายเสียง และการทุจริตลงคะแนนเสียง การทราบถึงพื้นฐานทางพฤติกรรมการใช้สิทธิบางอย่างของประชาชน ทราบถึงลักษณะกลุ่มนำและพลังการนำในชุมชนตลอดจนทราบถึงลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมบางอย่างของชุมชนที่จะมีหรือไม่มีแววหล่อหลอมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเชิงทุจริตเลือกตั้งนั้น

ย่อมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การวิเคราะห์เรื่องการทุจริตเลือกตั้งมีความรอบด้านและแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2.1 ส่วนโครงสร้างชุมชน

2.1.1 เรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การมีอาชีพและรายได้ต่างกันของชุมชนที่หน่วยลงคะแนนเสียงตั้งอยู่ในหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ นั้น มักมีพฤติกรรมการใช้สิทธิไม่เหมือนกัน กล่าวโดยทั่วไป หากชุมชนใดเป็นชุมชนค้าขายที่มีลักษณะเป็นเมือง และแถมยังเป็นที่อยู่อาศัยของพวกกลุ่มข้าราชการและพนักงานต่าง ๆ ซึ่งในทางการเมืองเรียกว่า เป็นที่อยู่ของคน “ชั้นกลาง” โอกาสที่จะส่อแววล่อแหลมต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเชิงทุจริตเลือกตั้งนั้นย่อมมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย ในทางตรงกันข้ามหากชุมชนใดเป็นที่อยู่ของคน “ชั้นล่าง” ประเภททำไร่ทำนาในลักษณะของชนบท และแถมยังเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนประเภทรับจ้างต่าง ๆ แล้ว โอกาสความส่อแววล่อแหลมต่อแววทุจริตเลือกตั้งย่อมมีมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากชุมชนนั้น ๆ เป็นชุมชนเช่าที่เช่าอยู่ และ/หรือเช่าที่เช่าทำกิน โอกาสการถูกลักพาโดยขบวนการจัดตั้งของนักและพรรคการเมืองต่าง ๆ ย่อมมีมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเส้นสายหรือความสัมพันธ์ของผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ว่า จะมีความสัมพันธ์และผูกพันกับนักและพรรคการเมืองมากน้อยเพียงใด และยังเป็นชุมชนที่มีความต้องการและขาดแคลนในสิ่งสาธารณูปโภคมากเท่าใด โอกาสความส่อแววล่อแหลมต่อการซื้อ-ขายเสียงแบบ “หวานพีช” และ “ตกเขี้ยวคะแนน” ย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะความเดือดร้อนขาดแคลนมาประสพกับความต้องการได้คะแนนเสียง จึงทำให้เกิดความพอดีหรือสมดุลงของการทุจริตเลือกตั้งขึ้น

2.1.2 เรื่องโครงสร้างทางสังคม หากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนอ่อนแอและอ่อนไหวต่อแววการทุจริตเลือกตั้งเป็นด้านหลักอยู่แล้ว ในด้านรองและด้านเสริมของโครงสร้างทางสังคมโดยเฉพาะประเด็นการดำรงอยู่หรือไม่ดำรงของระบบเครือญาติในชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญต่อแววการส่อแววล่อแหลมทุจริตเลือกตั้ง หากชุมชนนั้น ๆ มีความเป็นญาติและยึดถือระบบญาติสูง ย่อมจะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการใช้ขบวนการลักพา ชนิดที่สามารถลากกันเป็นแผง ๆ หรือขนกันเป็นหมู่ ๆ ทั้งหมดเลยทีเดียว

ในทางตรงกันข้าม หากชุมชนใดที่โครงสร้างของสังคมได้คลี่คลายมาสู่ระบบอุปถัมภ์และระบบแตกแยกเป็นฝักฝ่ายมากขึ้นโอกาสการทุจริตเลือกตั้งจะมีน้อยลง เพราะ

ลักษณะความเป็นอิสระหรือเป็นตัวของตัวเองของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ มีมากขึ้น ทำให้โอกาสการชักจูงและลากพายากยิ่งขึ้นและหากจะมีการชักจูงและลากพาก็สามารถทำได้เพียงเสี่ยงเสียของกลุ่มคนในชุมชนนั้น ๆ ยิ่งกว่านั้นการลากพาก็อาจจะทำให้เกิดการขัดแย้งในการดำเนินการได้มาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือฝ่ายนำของชุมชนนั้นว่า มีลักษณะเป็นฝักฝ่ายในการสนับสนุนพรรคและนักการเมืองต่างกันหรือไม่

ชุมชนของไทยเราปัจจุบัน ส่วนใหญ่ได้ก้าวพ้นระบบเครือญาติมาสู่ระบบอุปถัมภ์ที่สังกัดตัวหัวหน้าหรือหัวเรือต่างกัน และในเขตชุมชนที่เจริญและยิ่งเจริญมากขึ้นเท่าใด ลักษณะความเป็นระบบแตกแยกฝักฝ่ายในทางการเมืองก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น แววจิตเลือกตั้งสำหรับชุมชนที่เป็นฝักฝ่ายดังกล่าวย่อมจะมีน้อยลง และหากมีขึ้นก็จะถูกจับตามองกันได้ง่าย เพราะต่างฝ่ายต่างก็ระแวงกันและมักจะควบคุมดูแลกันเอง

นอกจากประเด็นเรื่องลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนดังกล่าวแล้ว ประเด็นเรื่องการเคลื่อนย้ายของประชากรทั้งในกรณีเข้าออก ก็มีผลสำคัญในการเปิดโอกาสให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งอยู่ด้วย โดยทั่วไปชุมชนชนบทไทยในปัจจุบันมักมีการเคลื่อนย้ายออกโดยไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านตาม ซึ่งในภาษาทางการเมืองเรียกว่า “ย้ายแต่ตัวแต่ทะเบียนยังอยู่” และผลของการย้ายแต่ตัวแต่ทะเบียนยังอยู่นี้เองทำให้เกิดการเปิดโอกาสการทุจริตเลือกตั้งได้หลายรูปแบบ และหรือหลายกรรมวิธี เช่น กรรมวิธีบัตรผีทั้งหลายและกรรมวิธีการคัดชื่อออกเป็นต้น

ส่วนประเด็นเรื่องระดับการศึกษาของประชาชนก็มีส่วนสำคัญต่อการทุจริตเลือกตั้งอยู่ระดับหนึ่งเหมือนกัน แต่ลำพังการศึกษาเองมักจะเป็นตัวเสริมให้กับตัวเศรษฐกิจด้านความยากจนกล่าวคือ หากคนเราจนเฉย ๆ ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทุจริต การร่วมมือทุจริตเลือกตั้งมักเกิดกับกลุ่มคนที่ “จนและไร้เดียงสา” ทางการเมืองอยู่ด้วย ซึ่งการไร้เดียงสานั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการมีระดับการศึกษาต่ำจึงทำให้เกิดภาวะไร้เดียงสาขึ้นมา สิ่งสำคัญสำหรับคนจนที่จะร่วมมือกับขบวนการทุจริตเลือกตั้งก็ยังมีจนอีกประเภทหนึ่งคือ “จนและสิ้นหวัง” ซึ่งกลุ่มคนจนเหล่านี้ได้เคยสนใจและตื่นตัวทางการเมืองมาระดับหนึ่ง แต่ก็ต้องผิดหวังในระบบตัวแทนและผู้แทน จนทำให้เกิดความสิ้นหวังและเบื่อหน่ายว่าไม่รู้จะเลือกไปทำไม เลือกแล้วก็ไม่เห็นมาช่วยเหลืออะไร แม้แต่หัวก็หายไป ดังนั้น หากจะให้ลงคะแนนให้ก็ต้องเอาเงินเอาของแลกเปลี่ยนกันโดยตรงดีกว่าไม่ได้อะไรเลยจากผู้สมัครหรือผู้แทนประเภทหมาหลงและหรือหมาจรที่ไม่มีความสัมพันธ์และผูกพันกับประชาชนแต่อย่างใด

2.2 ส่วนอำนาจการนำ เรื่องความมีเอกภาพกลุ่มนำ พลังการนำ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับนักและหรือพรรคการเมือง

เอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางความคิดก็ได้และหรือทางการกระทำ หรือพฤติกรรมก็ได้ ซึ่งในทางการเมืองคำว่าเอกภาพกลุ่มนำนั้น มีทั้งด้านกลุ่มผู้นำทางการอันได้แก่ ข้าราชการในท้องถิ่น จนถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และด้านกลุ่มผู้นำทางสังคมอันได้แก่ ผู้ที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและทางศาสนา วัฒนธรรมของชุมชน เช่น พวกนายทุนท้องถิ่น พระ และหมอคน หมอผีทั้งหลาย เป็นต้น

กลุ่มผู้นำเหล่านี้ มีความสำคัญในทางการเมืองในลักษณะของการมีระดับอิทธิพลเหนือคนอื่นในสังคม และเป็นกลไกการเลือกตั้งที่สำคัญสำหรับพรรคและนักการเมืองในทุก ๆ ครั้งเมื่อถึงฤดูกาลหาเสียง ดังนั้น ความมีเอกภาพและไม่มีเอกภาพในกลุ่มผู้นำ ทั้งผู้นำทางการและผู้นำทางสังคม จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญให้กับระบบพฤติกรรมทุจริตเลือกตั้งว่าจะมีหรือไม่มีการทุจริตมากน้อยเพียงใด

ในกรณีของผู้นำทางการที่เป็นข้าราชการในท้องที่และท้องถิ่น นับตั้งแต่สายปกครองและสายบริการอื่น ๆ โดยทั่วไป พวกผู้นำทางการนี้มักจะอยู่กันตามสายและเชื้อพืงนายเมืองบน ดังนั้นประเด็นปัญหาที่คือกลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีนายที่สังกัดลงเล่นหรือลงแรงสนับสนุนพรรคและนักการเมืองใด ก็จะทำให้ลูกน้องลงเล่นและลงแรงสนับสนุนพรรคและนักการเมืองนั้น ๆ ตามมา แม้นบุคคลเหล่านี้ในหลักการจะโดยหน้าที่หรือโดยฐานะเบียดจำต้องวางตัวเป็นกลางก็ตาม แต่โดยพฤติกรรมแล้วอาจจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอำนาจในตำแหน่งและหรืออิทธิพลของอำนาจทางการเงินของผู้ลงสมัคร ส.ส. ได้เสมอ

ดังนั้น การจับแววทุจริตกับกลุ่มผู้นำทางการจึงจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ถึงเรื่องความสัมพันธ์และผูกพันกับพรรคและนักการเมืองว่า มีหรือไม่มีมากน้อยเพียงใดอย่างหนึ่ง และจะต้องวิเคราะห์ถึงโอกาสแห่งการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ลงสมัคร ส.ส. ว่าจะตกอยู่หรือไม่อีกอย่างหนึ่งด้วย หากผู้ลงสมัคร ส.ส. คนใดมีโอกาสได้เป็นทั้ง ส.ส. และได้เป็นทั้งรัฐมนตรีในอนาคต การรึงเกรงถึงอิทธิพลของผู้สมัครผู้นั้นก็ย่อมจะมีมากกว่าผู้ที่มีโอกาสเป็นแค่ ส.ส.ธรรมดา หรือ ส.ส.สอบตก

ส่วนกรณีของกลุ่มผู้นำทางสังคมซึ่งเป็นแกนชาวบ้านที่ทำตัวเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครนั้นประเด็นปัญหาเรื่องความมีเอกภาพในการนำว่า จะมีขีดความสามารถขนาดไหนนั้น

มักขึ้นอยู่กับลักษณะสภาพของโครงสร้างทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ว่าเป็นแบบระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ หรือระบบแตกแยกฝักฝ่ายตั้งได้กล่าวมาแล้ว และขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับการเมืองในฐานะที่กลุ่มผู้นำทางสังคมเหล่านี้เป็น "ผู้ชักนำการบริจาด" สิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เข้าสู่ชุมชน กล่าวคือ หากค้นพบว่าชุมชนใดมีผู้สมัครที่เป็นผู้บริจาดเจ้าเดียวก็แสดงว่า ชุมชนนั้น ๆ มีผู้นำทางสังคมที่มีเอกภาพสูง แต่ถ้าเกิดมีเจ้าบริจาดหลายเจ้าและแข่งขันกัน ก็แสดงว่าชุมชนนั้น ๆ ส่อแววว่ามีกลุ่มผู้นำทางสังคมที่ขัดแย้งแก่งแย่งการนำกันอยู่

ผลของการขัดแย้งแก่งแย่งการนำในชุมชนต่าง ๆ ของกลุ่มผู้นำทางสังคม นอกจากจะเป็นประสบการณ์ใหม่ ๆ ของชุมชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยในยุคหลังนี้แล้ว ยังเป็นปรากฏการณ์ที่ช่วยให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมการใช้สิทธิของประชาชนในชุมชนเหล่านี้ว่าจะมีลักษณะเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันหรือแยกส่วนกลุ่มกันตามประเด็นปัญหาเรื่องความมีเอกภาพและพลังการนำของกลุ่มผู้นำทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ

2.3 ส่วนพฤติกรรมการใช้สิทธิของประชาชน

2.3.1 เรื่องพฤติกรรมลงคะแนน โดยปกติประชาชนคนไทยโดยทั่วไปมักเป็นคนที่เฉยเมยและเฉื่อยชาทางการเมือง ดังนั้นอัตราการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงมักจะต่ำโดยพื้นฐาน ซึ่งบางครั้งก็ต่ำเอาமாக ๆ เสียด้วย เช่น ตัวอย่างการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2522 ในกรุงเทพมหานครที่มีผู้ไปใช้สิทธิเพียงประมาณ 20% แต่ในบางครั้งก็สูงมากจนน่าพิลึก จนกลายเป็นกรณียกเว้น เช่น ตัวอย่างกรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่มีผู้ไปใช้สิทธิสูงถึง 60-70% สะท้อนถึงการตื่นตัวของกลุ่มพลังเงียบที่โดยปกติแล้วมักจะมีคามเฉยเมยและเฉื่อยชาทางการเมือง

สาเหตุที่ทำให้คนไปลงคะแนนใช้สิทธิมากหรือน้อย ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสถานการณ์รณรงค์ที่ว่า "มีหรือไม่มีประเด็นการเมือง" ที่ขัดแย้งกัน กล่าวคือ หากการเลือกตั้งครั้งใดมีประเด็นข้อขัดแย้งทางการเมืองสูง ก็จะทำให้ประชาชนต้องคิดตัดสินใจไปลงคะแนนชี้ขาดให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงทำให้อัตราการไปใช้สิทธิสูงขึ้น แต่ถ้าหากไม่มีประเด็นข้อขัดแย้งทางการเมือง และแถมด้วยประเด็นเรื่องที่ไม่รู้จะใช้สิทธิไปทำไม เพราะไม่เกิดผลการเปลี่ยนแปลงอะไรด้วยแล้ว ก็จะทำให้อัตราการไปใช้สิทธิของประชาชนต่ำสำหรับการเลือกตั้งในครั้ง

ดังนั้น หากพิจารณาจากพื้นฐานของพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย ซึ่งกับสถานการณ์การรณรงค์ดังกล่าว โดยทั่วไปแล้วคนไทยควรใช้สิทธิ โดยเฉลี่ยเพียง 30-40%

ถือว่าปกติ หากมีการไปใช้สิทธิมากถึง 60-70% ยิ่งถ้าในบางพื้นที่ที่มีการใช้สิทธิเกือบ 100% จะสะท้อนถึงความผิดปกติมิใช่ความตื่นตัวในสำนึกการเมืองอย่างที่ยังมีการเข้าใจผิดกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ชนบทด้วยแล้ว หากมีการไปใช้สิทธิในอัตราสูงหรือค่อนข้างสูงมาก ก็ยิ่งจะสื่อแว่วว่าน่าจะมีการทุจริตเลือกตั้งเกิดขึ้น ณ ที่นั้น ทั้งนี้เพราะกลุ่มคนชน “ชั้นล่าง” ที่เป็น ชาวไร่ชาวนาและกลุ่มแรงงานรับจ้างต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นผู้เคยเมย์ไร้เดียงสาหรือเคยเมย์สิ้นหวังที่จะไม่มาลงคะแนนอยู่แล้ว ดังนั้นการแหกกันมาลงคะแนนอย่างมากมาย ย่อมแสดงว่าแรงจูงใจเป็นอย่างอื่นและหรือมีขบวนการลากพាក់กันอย่างใหญ่โต และเข้มแข็งกันอย่างแน่นอน

2.3.2 เรื่องแรงจูงใจของการใช้สิทธิ เมื่อการใช้สิทธิไม่ได้เกิดจากการตื่นในสำนึกแต่เป็นการตื่นจากสิ่งล่อใจ ดังนั้น โอกาสแหวการทุจริตจากการใช้สิ่งล่อใจทั้งหลาย จึงจำเป็นต้องจับตามอง โดยอาศัยหลักและวิธีการของประวัติศาสตร์ กล่าวคือ หากชุมชนใดเคยได้รับสิ่งล่อใจมาก่อนก็ให้สันนิษฐานว่าจะต้องมีสิ่งล่อใจนั้น ๆ เกิดขึ้นอีก มิฉะนั้น ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ จะไม่ไปใช้สิทธิเหมือนเช่นเดิม สิ่งล่อใจที่ควรจะต้องมองก็ได้แก่ ความสะดวกของหน่วยเลือกตั้งในเขตตำบลและอำเภอที่เข้าสังเกตการณ์ว่า มีความสะดวกหรือไม่สะดวกแค่ไหน หากไม่ค่อยมีความสะดวกแต่ยังมีการไปใช้สิทธิกันมาก ก็ย่อมแสดงว่าการใช้วิธีการทุจริตแบบชนคนลงคะแนน โดยให้จ้างจับแหวที่การเตรียมพาหนะเพื่อการขน พร้อมกับสอดส่องการเคลื่อนไหวของผู้นำทางการและผู้นำทางสังคมที่เป็นแกนหรือหัวคะแนนให้กับผู้สมัคร

นอกจากกรรมวิธีทุจริตแบบชนคนลงคะแนนแล้ว สิ่งที่ต้องจับแหวเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ก็ยังมีอีกหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคุ้นเคยกับสิ่งล่อใจเดิม ๆ เช่นว่า ชุมชนนี้เคยหรือไม่เคยซื้อ-ขายเสียงมาก่อน เคยหรือไม่เคยเป็นพื้นที่ ๆ ผู้สมัครใช้วิธีการบริจาคแบบ “หวานพีช” และ “ตกเขี้ยวคะแนน” มาก่อน รวมทั้งเคยหรือไม่เคยเล่นพนันหรือเล่นห่วยผู้สมัคร ตลอดจนเคยหรือไม่เคยรับแจกสิ่งของจากผู้สมัครเป็นต้น การขอทราบข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับสิ่งล่อใจทั้งหลายมักจะกระทำไต่ยากกว่าข้อมูลอดีต และเมื่ออดีตช่วยสื่อแว่วให้กับปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมในอดีตของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของตำบลและอำเภอที่เป็นหน่วยในการวิเคราะห์วิจัยย่อมจะทำให้ได้ภาพแหวของการทุจริตขึ้นมาระดับหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนยืนยันกับภาพแหวในปัจจุบัน

2.3.3 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับนักหรือพรรคการเมือง เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดสำนึกการเมือง และเมื่อพรรคการเมืองส่วนใหญ่ยังมิได้เป็นพรรค

มวลชน ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพรรคและนักการเมืองจึงห่างเหินและไม่มั่นคง กล่าวคือทั้งนักการเมืองและประชาชนมักจะเข้าหากันก็เฉพาะในฤดูกาลเลือกตั้งเท่านั้น พอพ้นฤดูเลือกตั้งก็ต่างคนต่างอยู่มักไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรกัน

ผลของความห่างเหินดังกล่าวนี้ มีประเด็นที่ทำให้ต้องส่องมองถึงแนวทฤษฎีเลือกตั้งได้ถึง 3 ประเด็นด้วยกัน คือ ประเด็นความรู้จักนักและพรรคการเมือง ประเด็นความเชื่อถือศรัทธาในตัวนักหรือพรรคการเมือง และประเด็นความนิยมในการเลือกพรรคหรือเลือกบุคคลหากประชาชนโดยทั่วไปในชุมชนรู้จักนักและพรรคการเมืองที่ลงสมัครดีหรือค่อนข้างดี พร้อมทั้งมีความเชื่อถือศรัทธาในนักหรือพรรคการเมืองนั้น ๆ มากหรือค่อนข้างมาก ตลอดจนนิยมเลือกพรรคมากกว่าเลือกตัวบุคคลแล้ว โอกาสการเดินแนวทางด้านสุจริตก็ย่อมมีมาก แต่ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างตรงกันข้ามคือไม่ค่อยรู้จัก ไม่ค่อยเชื่อถือศรัทธาและยังนิยมเลือกตัวคนมากกว่าเลือกพรรคโอกาสการเดินแนวทางด้านสุจริตเลือกตั้งก็ย่อมมีมาก

3. มิติด้านการรณรงค์ : เป้าชนะ ห่วงเวลา และยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีการปฏิบัติ การรณรงค์

การลงสมัครรับเลือกตั้งก็คือการแข่งขันอย่างหนึ่ง และเมื่อเป็นเรื่องของการแข่งขันก็ย่อมจะต้องมีการแพ้หรือชนะเป็นธรรมดาโดยผู้ที่อยู่ในลู่หรือในสนามของการแข่งขันนั้น นอกจากจะต้องมียุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการเอาชนะคู่แข่ง ไม่ว่าจะด้วยกลเม็ดที่สุจริตหรือที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือด้วยกลเม็ดที่ทุจริตโดยเล่ห์หรือโดยกลที่นักการเมืองทั้งหลายที่มีใช้กันอยู่แล้ว ผู้สมัครทุกคนยังต้องรู้จักประเมินสถานการณ์และสภาพของการแข่งขัน ทั้งในด้านการประเมินเป้าหมายว่า หากจะชนะได้นั้นต้องทำคะแนนได้เท่าใด และตนเองมีสถานการณ์ด้านฐานเสียงสนับสนุนอยู่ขนาดไหน และเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง หรือผู้สมัครคนอื่นแล้วตนเองตกอยู่ในสภาพของการแข่งขันประเภทไหน เช่น สอบได้แน่ ๆ แบบนอนมาหรือได้ค่อนข้างแน่แต่ต้องเหนื่อยมา หรือควรจะถอยหนีดีกว่าไม่ควรหวังได้และเสี่ยงได้ เป็นต้น

3.1.1 และ 3.2.1 ส่วนเป้าหมาย และห่วงเวลาการรณรงค์

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผู้สมัครที่หวังได้ทุกคนมักต้องประเมินคะแนนว่า หากจะได้รับชัยชนะนั้น ควรจะต้องทำคะแนนได้สักเท่าใด ซึ่งคะแนนที่จะตั้งเป็นเป้าหมายนั้น โดยปกติมักจะถือตามผลคะแนนของการเลือกตั้งครั้งก่อนมาเป็นพื้นฐานการคิดคำนวณ โดยนำเอาสถานการณ์ปัจจุบันเข้าเปรียบเทียบกับว่าจะเท่าเดิมหรือสูงกว่าเดิมมากน้อยเพียงใด

LIART

ผลการประเมินเป้าหมายนี้ บางที่ทำให้ผู้สมัครเก่าบางคนไม่ยอมลงสมัครอีก เพราะคิดว่าทำคะแนนให้ได้เป้ายากหรือต้องเหนื่อยมาก และยังทำให้ผู้สมัครในครั้งการเลือกตั้ง ปัจจุบันหลายคนตัดสินใจถอยหนี ตั้งแต่เริ่มต้นฤดูกาลหาเสียง และบางคนมาถอยหนีเอากลางคันในตอนกลางฤดูกาลหาเสียงและที่เหลือสู้จริง ๆ ถึงตอนปลายฤดูกาลหาเสียง ก็มักจะมีแต่ผู้ที่หวังได้และที่มั่นใจว่าจะได้แน่ ๆ จึงอยู่สู้ตายจนถึงยกสุดท้าย ยกเว้นผู้สมัครบางคนที่ยกหรือลดเป้าการลงสมัครมาเป็น "ตัวกัน หรือตัวตัดคะแนน" ของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอาจได้รับคำตอบแทนของการยื่นหยัดเป็นตัวกันหรือตัวตัดคะแนนจากผู้สมัครอีกฝ่ายหนึ่ง

ดังนั้น ในความเป็นจริงของสถานการณ์การแข่งขัน จึงมีผู้สมัครเพียงไม่กี่คนที่ลุยอยู่จนถึงยกสุดท้าย และกลุ่มที่ลุยอยู่นี้ก็คือพวกที่ประเมินสถานภาพตนเองว่ายังอยู่ในอันดับ 3-5 ที่จะสอบได้ หากตกไปอยู่ในอันดับ 6-8 ก็มักจะเลิกการแข่งขันในช่วงกลางหรือช่วงปลายฤดูกาลเลือกตั้ง การทราบถึงสถานภาพของการแข่งขันดังกล่าว มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอดส่องแนวทูลุจริตเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะมีผู้สมัครจำนวนไม่มากนักที่คิดทูลุจริตเลือกตั้งนับตั้งแต่วันที่คิดตัดสินใจลงสมัคร ผู้สมัครส่วนใหญ่ที่เดินแนวทูลุจริตซื้อ-ขายเสียงและทูลุจริตลงคะแนนเสียง โดยมากมักจะเริ่มคิดตัดสินใจเอาตอนกลางฤดูกาลหาเสียงหรือตอนปลายฤดูกาลหาเสียง ทั้งนี้เพราะงบประมาณการหาเสียงและการซื้อเสียงของผู้สมัครส่วนใหญ่ นั้นทำแยกบัญชีกัน และหากไม่จำเป็นก็ไม่ต้องจ่ายเงินในบัญชีการซื้อเสียง ถ้าเหตุการณ์การแข่งขันไม่ได้อยู่ในขั้นโรมรันพันตูของสถานการณ์การแข่งขันที่ "สูสี" ก็มักจะไม่มี ความจำเป็นต้องซื้อเสียงแต่ประการใด

การซื้อเสียงนับตั้งแต่การเริ่มต้นฤดูกาลหาเสียงนั้นมีอยู่จริง แต่ก็มักจะเกิดขึ้นกับผู้สมัครประเภท "หมาหลง" และ "หมาถิ่นจร" เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะผู้สมัครประเภทเหล่านี้ขาดฐานทางสังคมประชากร กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ไม่มีพื้นเพและพื้นฐานในถิ่นเขตที่ตกลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงทำให้จำเป็นต้องใช้วิธีการทูลุจริตซื้อเสียงตั้งแต่จุดเริ่มต้นของฤดูกาลหาเสียงการแข่งขัน ฤดูกาลหาเสียงออกเป็นห้วงหรือช่วงเวลาต่าง ๆ นับตั้งแต่ก่อนฤดูกาลหาเสียงระหว่างฤดูกาลหาเสียงที่มีการแบ่งเป็นต้นฤดู กลางฤดู ปลายฤดูตอนต้น และปลายฤดูตอนปลายนั้นนับว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของผู้สมัครทุกคน ทั้งนี้เพราะแผนยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการรณรงค์ทั้งหลายจำเป็นที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับห้วงเวลาดังกล่าวอยู่ด้วย

กล่าวโดยทั่วไปในช่วงก่อนฤดูกาลหาเสียง ผู้สมัครส่วนใหญ่จะทำงานในด้าน การประเมินฐานคะแนนนิยมนว่ามีหรือไม่ กว้างขวางมั่นคงขนาดไหน และจะทำโดยอาศัยวิชาการ

ของการสำรวจฐานะคะแนนนิยมหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ความถนัดและความพร้อมของแต่ละบุคคลที่ไม่เหมือนกัน และในช่วงก่อนฤดูการหาเสียงนี้เอง ผู้สมัครส่วนใหญ่จะเตรียมความพร้อมในด้านการเงิน ด้านบุคลากรหลักและด้านแผนยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีที่จะวางใช้ และเมื่อถึงต้นฤดูการหาเสียงก็จะดำเนินการทุกอย่างตามแผนที่วางไว้ก่อนจนกว่าแผนที่ได้ปฏิบัติการออกไปได้เกิดการปะทะสังสรรค์กับแผนของคู่แข่ง แล้วจึงมาดำเนินการปรับแผนในช่วงกลางฤดู และหากถ้าได้อยู่เป็นคู่แข่งจนถึงช่วงปลายฤดู จึงหันมาปรับแผน ปรับยุทธวิธีเพื่อเข้าโรมรันพันตูกับคู่แข่งในช่วงปลายของปลายฤดูต่อไป

สำหรับการเลือกตั้งในปี 2535 นี้ เฝื่อนเป็นเหตุการณ์ที่ค่อนข้างยกเว้นในแง่ของความรีบด่วนของเวลาจึงทำให้ห้วงฤดูการรณรงค์ต่าง ๆ สั้นและช่อนกันอยู่มาก แต่อย่างไรก็ตามก็ยังอาจจะแบ่งได้ดังนี้คือ ช่วงต้นฤดู หมายถึงวันปิดการรับสมัครซึ่งเริ่มตั้งแต่ 15 กุมภาพันธ์ ถึง 29 กุมภาพันธ์ และช่วงกลางฤดูก็จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง วันที่ 14 มีนาคม ส่วนช่วงปลายฤดูก็มาเริ่มเอาวันที่ 15 ถึง วันที่ 22 มีนาคม อันเป็นวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งหากเป็นช่วงวันที่ 15-19 ก็ถือว่าเป็นช่วงต้นของปลายฤดู และถ้าหากเป็นวันที่ 20-22 ก็ถือว่าเป็น 3 วันสุดท้ายของช่วงปลายฤดูที่เข้าสู่เหตุการณ์ของการ “ชิงดำ” หรือ โรมรันพันตูในทางการเมืองของเรื่องการเลือกตั้ง

ดังนั้น การส่อแววทุจริตจึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจและดำเนินการสอดตามขั้นตอนที่เป็นจริงของฤดูการหาเสียงของนักการเมืองดังกล่าว หากมิได้เข้าใจและดำเนินการสอดตามขั้นตอนดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความผิดพลาดในประเด็นของจุดที่สอดและประเด็นเวลาที่สอดควบคู่กัน

3.3 ส่วนยุทธศาสตร์การรณรงค์

3.3.1 เรื่องการมีฐานพลังของกลุ่มแกนหรือหัวคะแนน เนื่องจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมการเมืองของคนไทยโดยทั่วไป ที่มีลักษณะเฉื่อยชาและเฉยเมยประเภทต่าง ๆ ดังกล่าว ประกอบกับพื้นฐานของระบบพรรคการเมืองไทยยังไม่ได้เป็นพรรคมวลชนที่สามารถหยั่งรากลงสู่ประชาชนหรืออุดมการณ์ของระบบประชาธิปไตยเท่าที่ควร กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยระบบการชักจูงลากพาให้ไปลงคะแนนกันอยู่ และผลของการอิงระบบการชักจูงลากพานี้เอง ทำให้พรรคและนักการเมืองส่วนใหญ่ต้องหันมาใช้แนวความคิดทฤษฎีในเรื่องสามเขตยุทธศาสตร์ของการรณรงค์จึงจะทำให้สามารถเอาชนะเลือกตั้งได้

เขตยุทธศาสตร์ที่สำคัญอันดับแรกก็คือ กลุ่มมวลชนเฉยเมยซึ่งมีทั้งประเภท

LIERT

“เคยเมยปัญญา” และ “เคยเมยไร่เตียงสา” กลุ่มเคยเมยปัญญานี้ก็คือ กลุ่มบุคคลที่รู้เรื่องการเมืองดีหรือค่อนข้างดีแต่ก็ไม่ค่อยสนใจกับการใช้สิทธิเลือกตั้งเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งมิใช่เป็นความหวังหรือเป็นทางออกของการแก้ปัญหาการดำรงชีพของกลุ่มตนอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาความไม่ศรัทธาในตัวพรรคและพรรคการเมืองที่ลงสมัคร ประกอบกับอาจจะไม่มีสถานการณ์ขัดแย้งที่รุนแรงในสังคมที่กลายเป็นประเด็นการเมืองขึ้นมา จึงทำให้เกิดความเฉยชาเคยเมยในการใช้สิทธิขึ้น กลุ่มเคยเมยปัญญานี้มีทั้งมวลชนชั้นกลางในระบบอันได้แก่ พวกข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีการศึกษาดี และพวกมวลชนชั้นกลาง นอก ระบบที่เป็นพ่อค่านักธุรกิจที่มีเชื้อสายจีนมาก่อน ซึ่งโดยปกติแล้วกลุ่มชนชั้นกลางเหล่านี้มักจะมี ความคิดอ่านทางการเมืองค่อนข้างอิสระ ไม่อาจจะชักจูงลากพาหรือไม่คุ้มค่าที่จะชักจูงลากพา โดยวิธีการซื้อ-ขายเสียง สิ่งเดียวที่จะทำให้คนกลุ่มนี้ออกมาใช้สิทธิใช้เสียงมาก ก็โดยการ อิงความขัดแย้งของสถานการณ์และอิงวิธีการใช้สื่อโฆษณาด้านกว้างทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งวิธีการปราศรัยหาเสียง ดังนั้น ในแง่ของการส่อแววทุจริตเลือกตั้ง กลุ่มเคยเมย ปัญญานี้กลายเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ส่อแววทุจริตและไม่คุ้มค่าที่จะไปเล่นทุจริตกับคนกลุ่มนี้ เพราะ ค่าตัวในการซื้อ-ขายจะแพงเกินไปเมื่อเทียบกับกลุ่มเคยเมยไร่เตียงสาที่มีอยู่มาก เมื่อกลุ่มเคยเมย ไร่เตียงสามีความล่อแหลมต่อการใช้กรรมวิธีทุจริตเลือกตั้งได้ง่ายกว่า ประกอบกับมีจำนวน มากกว่าอย่างมากมาย ดังนั้น การเน้นเขตยุทธศาสตร์ของกลุ่มบุคคลเป้าหมายกลุ่มนี้ จึงกลายเป็นด้านหลักของการกำหนดแผนการรณรงค์ของผู้สมัครส่วนใหญ่และการที่จะดำเนินการให้ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งแกนหรือหัวคะแนนเข้าสัมพันธ์ และควบคุมบุคคลนี้ไว้ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้เกิดความสะดวกคล่องตัวในการใช้กรรมวิธีทุจริต แบบขบวนการลากพา

โดยปกติแล้ว นักการเมืองส่วนใหญ่ที่อยู่ในสายหรือแนวการรณรงค์หาเสียง แบบลากพานี้จำเป็นต้องมีกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนระดับต่าง ๆ ในระบบจัดตั้งของตน ซึ่งมีทั้ง ประเภทแกนหลักที่สามารถคุมคน หรือมีอิทธิพลเหนือมวลชนระดับหลายร้อยหรือพันคนขึ้นไป และมีแกนรองและแกนธรรมดาที่มีอิทธิพลเหนือมวลชนในระดับที่ลดหลั่นกันลงมา การเคลื่อนไหวของระบบจัดตั้งกลุ่มแกนนี้ โดยปกติมักจะเริ่มที่ผู้สมัครหรือตัวแทนผู้สมัครกับกลุ่มแกนหลัก ก่อน แล้วจึงค่อย ๆ ขยายผลลงสู่ระดับล่างของกลุ่มแกนรองและแกนธรรมดา ซึ่งในภาษาการเมืองเรียกว่า เป็นการ “กระชับจัดตั้ง” เพื่อเตรียมแผนการลงสู่การเข้าช่วงชิงมวลชนเคยเมยต่อไป

ดังนั้น หากจะจับแว่วทจริตกับผู้สมัครที่ถนัดในแนวการหาเสียงแบบนี้ก็จำเป็นต้องสนใจการเคลื่อนไหวของผู้สมัครหรือตัวแทนผู้สมัคร นับตั้งแต่จุดการเริ่มกระชั้นจัดตั้งจนถึงจุดการเตรียมการและดำเนินการในกรรมวิธีของขบวนการลากพา ซึ่งการเริ่มกระชั้นจัดตั้งนั้น มักจะทำในรูปแบบของการพบปะสังสรรค์ในประเด็นการกินเลี้ยง และมักจะเป็นการกินที่ค่อนข้างหรูหรือค่อนข้างแพง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะภาพของกลุ่มบุคคลระดับแกนนั้นเอง

3.3.2 เรื่องการช่วงชิงการสนับสนุนจากมวลชนเฉยเมย วิธีการลงสู่สนามเพื่อเข้าช่วงชิงมวลชนเฉยเมยนั้น โดยปกติแล้วกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนทั้งหลายมักจะเข้าหามวลชนจัดตั้งของฝ่ายตนหรือฝ่ายเราก่อน ทั้งนี้เพื่อกระชั้นมวลชนจัดตั้งของตนเองให้เข้มแข็งเพื่อให้เป็นแรงไปช่วยขยายมวลชนอื่นต่อไป และเพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายเขาหรือคู่แข่งมาแย่งเอาไปด้วย เมื่อมวลชนของตนเองเข้มแข็งแล้ว การรุกในก้าวต่อไปก็คือการรุกเข้าเขตพื้นที่เป็นกลางก่อน ทั้งนี้เพื่อแย่งชิงเขตเป็นกลางหรือเขตที่มีคะแนนของฝ่ายเราและของฝ่ายคู่แข่งสูสีกันมาให้เป็นคะแนนของฝ่ายเราให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

การต่อสู้แย่งชิงมวลชนในหมู่บ้านหรือมวลชนด้วยกันเองนี้ แม้จะมีกรรมวิธีการต่อสู้แบบทจริตหลายรูปแบบนับตั้งแต่การเล่นพนันเล่นหวยจนถึงเรื่องการซื้อขายบัตรประชาชน เป็นต้น แต่ก็จับแว่วทจริตและเผ้าระวังแว่วละเมียดรวมทั้งการแจ้งเตือนภาพละเมียดจนถึงขั้นการฟ้องร้องกันได้นั้นนับว่าเป็นเรื่องที่ยากมาก ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำของหมู่บ้านกันเองอย่างหนึ่ง และมักเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชอบเล่นชอบพนันการเลือกตั้งโดยวิธีแปลก ๆ เสมอ

3.3.3 เรื่องการช่วงชิงกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนของนักหรือพรรคคู่แข่ง การเข้าช่วงชิงกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนของคู่แข่งนั้นถือเป็นเขตยุทธศาสตร์ที่สามและเขตสุดท้ายของการแตกหักในการแข่งขัน หลังจากได้มีการดำเนินการในเขตจัดตั้งฝ่ายเราและเขตมวลชนเฉยเมยเรียบร้อยไประดับหนึ่งแต่ก็ยังเข้าไม่ถึงเป้าโอกาสที่ชนะเลือกตั้งได้ ดังนั้น การลงมือในเขตจัดตั้งของฝ่ายคู่แข่งจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญและมักจะกระทำได้ดีก็โดยวิธีการซื้อตัวหัวคะแนนของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหลัก ผลของการซื้อ-ขายตัวหัวคะแนนนี้ ในทางลับจะไม่มีทางทราบกันได้ แต่ในทางเปิดสามารถทราบได้จากอัตราการตายหรือการเจ็บตัวของหัวคะแนนต่าง ๆ ในพื้นที่ เพราะโดยปกติแล้ว แม้การแข่งขันจะเข้มข้นดุเดือดสักเพียงใดก็ตามหากได้เล่นกันตามกติกาคือหัวคะแนนใครหัวคะแนนมัน และไม่มีหักหลังทรยศกัน ก็จะไม่มีการใช้ความรุนแรงถึงขั้นจับตัว

หรือฆ่ากันอย่างเด็ดขาด ดังนั้น หากมีการเจ็บหรือการตายของห้วคะแนนในพื้นที่ใดก็ตาม ให้ตั้งข้อสังเกตของแนวการทุจริตแบบลากพาวว่าต้องมีขึ้นในพื้นที่เหล่านี้อย่างค่อนข้างแน่นอน

3.4 ส่วนยุทธวิธีการรณรงค์

3.4.1 และ 3.4.2 เรื่องแนวด้านกว้างและด้านลึก โดยทั่วไปแล้ว การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีอยู่ 2 แนวทางหลักคือ ด้านกว้างและด้านลึก โดยด้านกว้างหมายถึง การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ คัดเอ้าท์ โปสเตอร์ แผ่นปลิว และการ์ด ตลอดจนการปราศรัยหาเสียงทั้งกรณีปราศรัยใหญ่และปราศรัยย่อย ที่ไม่มีลักษณะการมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งโดยเฉพาะก็ถือว่าเป็นแนวด้านกว้างทั้งหมด

ส่วนแนวการรณรงค์หาเสียงด้านลึก หมายถึง การเจาะกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงระดับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยตรง ยังมีการแบ่งออกเป็นแนวย่อยของการใช้ระบบตัวแทนหรือห้วคะแนนกับแนวมวลชนหรือการเข้าหามวลชนโดยตรง ในลักษณะประเภทของการเดินหาเสียงหรือการเคาะประตูบ้านตามที่รู้จักกันโดยทั่วไป

โดยปกติแล้ว ผู้สมัครแต่ละคนมักจะมีแนวการรณรงค์หาเสียงที่มีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ บางคนอาจจะถนัดและเน้นด้านกว้างมากกว่าด้านลึก และบางคนอาจจะถนัดด้านลึกมากกว่าด้านกว้าง หรือบางคนอาจจะถนัดทั้งสองแนวและเน้นทั้งสองแนวควบคู่กันเลยก็มีการถนัดและเน้นการรณรงค์หาเสียงต่างกันนี้หากทราบข้อเท็จจริงในตัวผู้สมัครแต่ละคนก็จะทำให้ทราบถึงจุดแนวทุจริตของบุคคลนั้น ๆ โดยง่าย ทั้งนี้เพราะผู้ที่เน้นด้านกว้างก็จะมีโอกาสทุจริตละเมิดด้านกว้าง เช่น เสียค่าใช้จ่ายในการทำสื่อโฆษณาต่าง ๆ อย่างมากมายจนเป็นเหตุให้ผิดกฎหมาย ส่วนผู้ที่เน้นด้านลึกในแนวการใช้ระบบตัวแทนหรือห้วคะแนน ก็มักจะมีแนวทุจริตละเมิดในด้านการซื้อ-ขายเสียงและหรือการลงคะแนนเสียง ส่วนผู้ที่ถนัดการเคาะประตูบ้านหรือการออกเดินเยี่ยมเยียนประชาชนก็มักจะเป็นผู้ที่เหนื่อยมาก และมักจะไม่ทุจริตเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การจับแนวทุจริตที่มีประสิทธิผลมาก อย่างหนึ่งก็คือการจับแนวการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครแต่ละคนนั่นเอง

4. มิติด้านแนวทางทุจริต : กระบวนการ กลไก และกรรมวิธี

โดยปกติแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหลาย มักไม่ได้เกิดมาเป็นคนร้ายโดยคิดการทุจริตมาตั้งแต่เริ่มต้น เพราะผู้สมัครทุกคนต่างก็มีความสำนึกและความเข้าใจว่า การทุจริตเลือกตั้งนั้นเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ผิดทั้งกฎหมายและศีลมารยาททางการเมือง แม้จะทำกา

LIART

ทุจริตแล้วจับผิดไม่ได้ หรือแม้จะจับผิดได้แต่ก็ฟ้องละเมิดไม่ได้เพราะขาดพยานหลักฐานก็ตาม แต่ผู้กระทำการทุจริตทุกคนต่างก็รู้อยู่แก่ใจว่าตนเป็นคนทำไม่ถูก เป็นเพียงแต่จะพูดหรือไม่พูด เปิดเผยออกมาเท่านั้น

ดังนั้น การทุจริตจึงเป็นเรื่องของความผิดปกติที่เกิดขึ้นเพราะมีเหตุหรือมีเงื่อนไขให้ต้องเกิดหรือต้องกระทำการเช่นนั้น มิฉะนั้นแล้วจะต้องกลายเป็นบุคคลผู้แพ้ในยุทธจักรของการแข่งขันซึ่งการตกเป็นผู้แพ้ในบางครั้งอาจจะไม่เกี่ยวกับเรื่องการสูญเสียเงินและหรือสูญเสียโอกาส ในตำแหน่งที่หวังเพียงอย่างเดียว แต่การสูญเสียหน้าก็เป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับนักการเมือง เพราะการเล่นการเมืองก็เป็นการเล่นเพื่อเอาหน้า และอยู่ได้ก็เพราะภาพพจน์หน้าตาอีกเช่นกัน

เมื่อมีเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องทุจริตเกิดขึ้น นักการเมืองทั้งหลายก็ต้องค้นหาแนวทางว่าตนจะเลือกทำการทุจริตในแนวทางใดบ้าง และแนวทางนั้น ๆ มีขั้นตอนหรือกระบวนการอย่างไรที่ต้องทำ รวมทั้งมีหรือไม่มีกลไกของกลุ่มบุคคลที่จะร่วมมือด้วย ตลอดจนต้องล่วงรู้ว่ามีกรรมวิธีการทุจริตแบบไหนและทำอย่างไร จึงจะทำให้แนวทางการทุจริตที่เลือกนั้นสามารถบรรลุผลในเชิงรูปธรรมความเป็นจริงตามที่ตั้งใจไว้ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วในทางปฏิบัติการของการดำเนินการทุจริตเลือกตั้งในสังคมไทย ก็มีแนวทางการทุจริตได้ 3 แนวหลัก คือการทุจริตหาเสียง การทุจริตซื้อ-ขายเสียง และการทุจริตลงคะแนนเสียง ซึ่งในแต่ละแนวทางดังกล่าวต่างก็มีกระบวนการ กลไก และกรรมวิธีที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป

4.1 ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตหาเสียง

4.1.1 เรื่องค่าใช้จ่ายปกติตลอดฤดูกาลหาเสียง เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดวงเงินการหาเสียงไว้ไม่ให้เกินหนึ่งล้านบาทแต่โดยทั่วไปผู้สมัครส่วนใหญ่มักจะใช้จ่ายเกินวงเงินนี้เสมอและแก่งทำบัญชีเท็จเสนอผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตกแต่งตัวเลขการใช้จ่ายให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมายพอดี ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว ผู้สมัครทั้งหลายต่างก็มีค่าใช้จ่าย ทั้งกรณีปกติเปิดเผยได้และกรณีผิดปกติเปิดเผยไม่ได้ ซึ่งแม้แต่กรณีปกติที่น่าจะเปิดเผยได้นั้น ส่วนใหญ่ก็มักมีการใช้จ่ายเกินกว่าวงเงินที่กฎหมายกำหนดไว้

ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายปกติทั้งหลายที่ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัคร ก็มักมีการใช้จ่ายอยู่หลายประเภทด้วยกัน นับตั้งแต่ค่าสื่อโฆษณา ค่าประชาสัมพันธ์ ค่าดำเนินงานของตัวแทนหรือหัวคะแนนที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนไหวอีกต่างหาก ค่าเช่าหามวลชน ในกรณีการไ้รตโฆษณา และค่าบริหารงานทั้งกรณีด้านค่าใช้จ่ายสำนักงาน และค่าใช้จ่ายบุคลากร

ที่มาช่วยงาน ซึ่งหากนับรวมกันแล้วก็มักจะเกินวงเงินที่กฎหมายกำหนดไว้ มีผู้สมัครบางคนที่ชอบเน้นในเรื่องของการทำคัทเอาท์ที่ใหญ่โต โดยล่ำพั่งค่าคัทเอาท์อย่างเดียวก็อาจจะเป็นการทุจริตหรือผิดกฎหมายเสียแล้ว ดังนั้น การจับแหวททุจริตละเมิดที่สามารถมองเห็นในรูปธรรมมากและง่ายที่สุดอย่างหนึ่ง ก็คือการจับจุดของการใช้สื่อโฆษณานั้นเอง

4.1.3 - 4.1.6 เรื่องกรรมวิธีต่าง ๆ ในการทุจริตหาเสียง สิ่งที่จะเป็นปัญหาในการโต้แย้งระหว่างผู้ลงสมัครกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทางกฎหมาย ก็คือ ฝ่ายหนึ่งจะได้ว่าพฤติกรรมการเข้าหามวลชนของตนนั้น เป็นการหาเสียงปกติธรรมดาในบริบทของวัฒนธรรมไทย แต่อีกฝ่ายหนึ่งจะมองว่าเป็นแนวที่ส่อแหวทการทุจริตแบบเชิงซื้อ-ขายเสียงที่มีความผิดตามกฎหมาย

ดังนั้น ความขัดแย้งในประเด็นเรื่องนี้ จึงมีอยู่ในฤดูกาลเลือกตั้งครั้งนี้และครั้งต่อ ๆ ไป ภายใต้กฎหมายปัจจุบัน เช่น การมีส่วนร่วมในงานบุญ-กุศลที่ผู้สมัครจะอ้างว่าเป็นการทำบุญ-กุศลร่วมกับชาวบ้านแบบทั่วไปของวัฒนธรรมไทย แต่ฝ่ายที่รับผิดชอบกฎหมายก็อาจจะมองว่านั่นคือการทุจริตเลือกตั้งประเภทหนึ่ง ที่ผู้สมัครอาศัยชั้นเชิงของวิธีการบริจาคเพื่อ "หวานพีช" หวังคะแนน เป็นต้น

การหวานพีชหวังคะแนนนี้บางทีประชาชนชาวบ้านไม่ถือว่าเป็นการทุจริตเลือกตั้งแต่กลับถือว่าผู้สมัครเป็นคนดีมีน้ำใจในการช่วยเหลือส่วนรวมหรือชุมชนของตน ซึ่งการช่วยเหลือนั้น ๆ ก็มิได้มีการผูกมัดกันโดยตรงว่าจะต้องไปลงคะแนนเสียงให้ เช่นเดียวกับกรรมวิธีการ "ประชุมกลุ่มย่อย" ของผู้สมัครและหรือตัวแทนหรือหัวหน้าของสมัครที่มักจะต้องการกินเลี้ยงสังสรรค์กันอยู่ด้วย ตามที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า การกินเลี้ยงเลือกตั้งซึ่งตัวชาวบ้านเองก็มักจะไม่ได้คิดและไม่ถือว่าเป็นความผิดเพราะตามประเพณีวัฒนธรรมไทย การกินถือว่าเป็นเรื่องใหญ่และยิ่งเมื่อมีผู้ใหญ่มาหากก็ควรจะมีการกินเลี้ยงอะไรกันบ้าง หากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งคนใดมีความตระหนี่ถี่เหนียวในการที่ชาวบ้านขอให้เลี้ยงอะไรบางอย่างเช่น ขอเหล้าหนึ่งแบนแล้วไม่ยอมให้ เป็นต้น โอกาสที่ผู้สมัครผู้นั้นจะได้รับเลือกตั้งย่อมมีน้อยเพราะเป็นคนที่ไม่มึน้ำใจและจิตใจที่กว้างขวางแบบนักเลงที่จะทำให้ชาวบ้านเชื่อถือและศรัทธาได้

ดังนั้น กรรมวิธีการกินเลี้ยงเลือกตั้งตามภาษาชาวบ้านหรือการประชุมกลุ่มย่อยในภาษาการเมืองจึงกลายเป็นเรื่องที่ยากที่จะพิจารณาว่าทุจริตหรือไม่ในความหมายของวัฒนธรรมไทยหรือมันจะเป็นการทุจริตทั้งเจตนาและข้อเท็จจริง แต่ก็ยากที่จะจับผิดและเอาผิดกันได้ เพราะผู้สมัครและหรือตัวแทนของผู้สมัครสามารถอ้างบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับตน

เป็นคนจัดงานเลี้ยงนั้นขึ้นมา และบังเอิญคนเป็นคนที่ได้รับเชิญให้มาเป็นเกียรติในงานเลี้ยงนั้น
 สำหรับกรรมวิธีการทุจริตแบบดั้งเดิมของการแจกสิ่งของและหรือแจกเงิน
 กันโดยตรงนั้น ในทางปฏิบัติเริ่มมีการดำเนินการน้อยลงเพราะเป็นวิธีการหาเสียงแบบซื้อ ๆ
 ตรง ๆ ที่ดูแล้วไม่เข้าลักษณะนุ่มนวลหรืออ่อนช้อยในทางการเมือง เช่น การให้รองเท้าแตะข้าง
 หนึ่งแล้วให้มารับเอาภายหลังอีกข้างหนึ่งหลังจากการลงคะแนนเลือกตั้ง หรือการฉีกธนบัตร
 ออกเป็นสองท่อนแล้วให้มารับเอาท่อนหลังเมื่อไปลงคะแนนมาแล้ว เป็นต้น

กรรมวิธีการทุจริตแบบการแจกสิ่งของให้เป็นรายตัวบุคคลหรือครอบครัว
 หากมีการปฏิบัติในยุคใหม่สมัยใหม่ก็มักจะมีการพัฒนารูปแบบการแจกให้ดูดีขึ้นหรือซ่อนรูปมาก
 ขึ้น เช่น แทนที่จะแจกก็แกล้งทำเป็นการขายถูก หรือมีการซ่อนรูปการโฆษณาชื่อเสียงของตน
 ไว้ในจุดที่โดยปกติมองไม่เห็นแต่จะมามองเห็นเมื่อมีการหยิบใช้ขึ้นมา เช่น มีการใส่ชื่อผู้สมัครที่
 ติดเย็บไว้ข้างในเสื้อ แต่เมื่อนำเสื้อมาซักตากก็จะเป็นชื่อทันที เป็นต้น

โดยสรุปก็คือ กรรมวิธีการทุจริตหาเสียงโดยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการประชุม
 กลุ่มย่อยหรือการกินเลี้ยงสังสรรค์ การบริจาคเชิง “หวานพีช” หวังคะแนนในสิ่งที่เป็นของ
 สาธารณูปโภคแก่ชุมชนการเข้าร่วมงานบุญ-กุศลแล้วทำการบริจาค ตลอดจนการแจก
 รายตัวหรือครอบครัวนั้นจะมีเจตนาในการทุจริตแต่ก็ยากที่จับผิดและยากที่จะทำความเข้าใจ
 กับประชาชน ชาวบ้านและผู้สมัคร ดังนั้น ประเด็นกรรมวิธีการทุจริตเหล่านี้ ควรใช้เป็นจุดจับ
 แนวในด้านการส่อแววเจตนาทุจริตร่วมกับพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ที่เป็นด้านหลัก โดยมีควรวีคือ
 เป็นด้านหลักในตัวของกรรมวิธีนั้น ๆ เอง เพราะจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการจับแววทุจริต
 ได้ แต่จับการละเมิดและฟ้องละเมิดไม่ได้

4.2 ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตซื้อ-ขายเสียง

นอกจากกรรมวิธีการทุจริตหาเสียง ที่มีความยากในการจับแววทุจริตและยากใน
 การเฝ้าระวังแววละเมิด ตลอดจนยากในการหาหลักฐานที่จะดำเนินการฟ้องร้องภาพละเมิด
 ดังกล่าวแล้ว กรรมวิธีการทุจริตซื้อ-ขายเสียง ก็มีลักษณะปัญหาคล้ายคลึงกับการทุจริตหาเสียง
 เพราะเป็นการขัดแย้งระหว่างประเด็นกฎหมายกับประเด็นวัฒนธรรมของสังคมอยู่เช่นกัน เช่น
 เรื่องกรรมวิธีการเล่นพนันหรือเล่นหวยผู้สมัคร การตกเขี้ยวคะแนน และแม้แต่เรื่องกรรมวิธี
 บัตรผี ก็ล้วนแล้วแต่มีส่วนของปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

4.2.1 เรื่องกรรมวิธีการเล่นพนันหรือเล่นหวยผู้สมัคร การเล่นพนันและเล่นหวยผู้สมัครนี้มักมีการเล่นโดยทั่วไป แต่สำหรับเรื่องการเล่นพนันและหวยที่มักจะนิยมเล่นกันมากเป็นพิเศษก็คือในสภานาครได้ของไทยซึ่งส่วนหนึ่งของการเล่นนั้นเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านเอง แต่อีกส่วนหนึ่งของการเล่นกลายเป็นยุทธวิธีของการซื้อ-ขายเสียงของผู้สมัครหรือตัวแทนของผู้สมัคร ดังนั้นหากจะพิจารณาเรื่องนี้ก็จำเป็นที่จะต้องมีการแยกให้ออกเสียก่อนว่าเป็นการเล่นของชาวบ้านกันเองหรือเป็นการเล่นของผู้สมัคร ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้ทางด้านการเมืองโดยตรง

กล่าวโดยทั่วไปการลงเล่นพนันของผู้สมัครมักจะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ของคู่แข่งที่ยากที่ฝ่ายผู้สมัครอีกฝ่ายหนึ่งจะเจาะเข้าไปหาคะแนนเสียง ดังนั้นกรรมวิธีการเล่นพนันโดยวิธีการต่อและรองให้สูง ๆ ไร่ จะกลายเป็นตัวดึงดูดใจฝ่ายประชาชนที่จะลงคะแนนให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมาลงคะแนนให้กับฝ่ายของเรา โดยหวังเงินพนันที่ได้เล่นรองเอาไว้

โดยปกติแล้วการเล่นพนันซึ่งเป็นการซื้อเสียงอย่างหนึ่งในเขตของฝ่ายคู่แข่งมักจะต้องเล่นเอาช่วงปลาย ๆ ของฤดูกาลเสียงเพราะถ้าขึ้นเล่นก่อนเวลาเกินไปก็อาจจะถูกฝ่ายตรงกันข้ามเล่นกลับแล้วก็แก้เกมเสียไม่ทัน เลยทำให้ต้องเสียทั้งเงินที่ลงเล่นและเสียงคะแนนที่หวังได้ในที่สุด ส่วนกรรมวิธีการเล่นหวยผู้สมัครนั้น ก็ไม่ได้มีวิธีการยุ่งยากเกินไปกว่าการเล่นหวยธรรมดาทั่วไปเพียงแต่ผู้สมัครนั้นใช้ตัวแทนหรือหัวคะแนนของตนเป็นเจ้ามือหวยแทนเท่านั้น

4.2.2 เรื่องกรรมวิธีตกเขี้ยวคะแนน ศัพท์คำว่าตกเขี้ยวคะแนนนี้อาจมาจากเรื่องแนวคิดของการตกเขี้ยวของนายทุนที่ทำกับชาวนาไทยโดยทั่วไป เป็นเพียงแค่เปลี่ยนเรื่องมาในทางการเมืองของการเลือกตั้ง ที่มีผู้สมัครทำตัวเป็นนายทุน และผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทำตัวเป็นชาวนาเท่านั้นเอง กรรมวิธีการตกเขี้ยวคะแนนมักเป็นเรื่องของแนวทางการหาเสียงต่อกลุ่มคนหรือต่อชุมชนคล้าย ๆ กับการบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคให้กับชุมชนโดยมีความแตกต่างกันในเรื่องใจของการผูกมัดและไม่ผูกมัดเท่านั้นเอง ผลของการผูกมัดนี้ ทำให้การตกเขี้ยวคะแนนกลายเป็นรูปแบบกรรมวิธีของการซื้อ-ขายเสียงอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ซื้อหรือผู้สมัครมักจะต้องยื่น "เหยื่อตกเขี้ยวไว้ส่วนหนึ่ง" จะมากหรือน้อยก็แล้วแต่กรณี และจะมีการให้ในส่วนที่เหลือหรือตัวเนื้อทั้งหมด เมื่อมีการไปลงคะแนนเสียงให้ตามจำนวนที่รับปากไว้ โดยวิธีการตรวจสอบคะแนนจากหน่วยเลือกตั้งของชุมชนหรือตำบลนั้น ๆ

การตกเขี้ยวคะแนนนี้ มักจะเกิดขึ้นกับเขตชุมชนที่มีปัญหาความต้องการและ

ขาดแคลนในสิ่งสาธารณูปโภค และขณะเดียวกันการเกิดขึ้นได้หรือไม่ได้นั้นยังต้องอาศัยเงื่อนไขด้านความเข้มแข็งในพลังการนำของหัวคะแนน มิฉะนั้นแล้ว การนำพาชาวบ้านไปลงคะแนนจะไม่ได้เป่าตามที่ตั้งใจ ซึ่งการทำคะแนนให้ได้เป่าหรือไม่ได้เป่านี้บางทีก็เกิดจากการหักหลังของชาวบ้านต่อผู้สมัคร และบางทีผู้สมัครก็หักหลังชาวบ้านก็มี ซึ่งผลการหักหลังไม่ว่าจะเกิดจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในที่สุดก็ทำให้เกิดการสูญเสียสัมพันธภาพระหว่างกัน มีผู้สมัครที่ชอบหักหลังชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่ทำให้ชาวบ้านรังเกียจจนไม่กล้าหวนกลับมาลงสมัครอีก และกลายเป็นผู้สมัครประเภทเสือทั้งถ้าจนกลายเป็นเสือเร็วร้อนในท้ายที่สุด

4.2.3 เรื่องกรรมวิธีบัตรมีต่าง ๆ พื้นฐานของการก่อเกิดบัตรมีนั้น ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการขายบัตรประจำตัวของประชาชนและอีกส่วนหนึ่งก็จะเกิดมาจากความบกพร่องล้ำสมัยของทะเบียนราษฎร ที่นำไปจัดทำเป็นบัญชีผู้มีสิทธิออกเสียง ในกรณีความล้ำสมัยของทะเบียนราษฎร เมื่อฝ่ายผู้สมัครหรือหัวคะแนนของผู้สมัครค้นพบว่า มีคนมีชื่ออยู่ในบัญชีผู้มีสิทธิแต่ไม่มีตัวหรือตัวไม่อยู่ไม่มาลงคะแนนอย่างแน่นอน จึงดำเนินการทำบัตรปลอมให้มีลักษณะสอดคล้องทั้งทางเพศและทางอายุของตัวบุคคลที่ไม่อยู่ แล้วใช้ตัวคนที่เป็นมือออกดำเนินการสวมรอย โดยถ้าหากไม่มีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง และเกรงว่าอาจถูกจับตัวได้ ก็ใช้เป็น “บัตรมีวิ่ง” ในกรณีของช่วงที่มีเหตุการณ์ชุมนุมของคนมาลงคะแนน แต่ถ้าหากมีอิทธิพลและอาศัยความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เลือกตั้งก็อาจจะเป็น “บัตรมีเวียน” โดยใช้มีเพียงคนเดียวหรือสองคนต่อหนึ่งหน่วยเลือกตั้ง แล้วเวียนเทียนเข้าลงคะแนน

สำหรับกรณี “บัตรมีเบิก” และ “บัตรมีเก็บ” ที่มาจากการขายบัตรประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น หากเป็นเขตที่ผู้สมัครมีฐานคะแนนนิยมอยู่ ก็จะทำเป็นบัตรมีเบิกเพื่อให้ไปใช้สิทธิแล้วมาเบิกเอาบัตรกลับคืน พร้อมกับจ่ายเงินส่วนหลังที่ได้ตกลงกันไว้ แต่ถ้าหากเป็นเขตที่ฝ่ายคู่แข่งมีฐานคะแนนนิยมดีและยากที่จะบุกเข้าไปโจมตีแบ่งเอาคะแนนมา ก็จะใช้เป็น “บัตรมีเก็บ” เพื่อกันคะแนนคู่แข่งโดยจะจ่ายบัตรคืนพร้อมกับเงินส่วนหลังเมื่อหันเวลาลงคะแนนเสียง กรรมวิธีการใช้บัตรมีเบิกนี้ แม้จะหักหลังกันได้โดยไม่ลงคะแนนให้ตามที่ตกลง แต่ก็จะมีไม่มีการกระทำเช่นนั้น เพราะประชาชนผู้ขายบัตรยังอยากได้เงินส่วนหลังตอนไปลงคะแนนให้แล้ว และผลการลงคะแนนที่มีการนับคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้ง ก็ทำให้ผู้ซื้อบัตรสามารถตรวจสอบผลการลงคะแนนในภาพรวมได้ระดับหนึ่งด้วย

4.2.4 เรื่องกรรมวิธี ขบวนการลากพา ขบวนการลากพาหรือภาษาชาวบ้าน

เรียกว่าการชนคนลงคะแนนนั้น นับว่าเป็นกรรมวิธีการซื้อ-ขายเสียงในระดับที่สำคัญมาก โดยปกติผู้สมัครหรือตัวแทนหัวคะแนนผู้สมัครจะไม่ทำการชนคนไปลงคะแนน หากคนเหล่านั้นไม่ใช่ผู้ที่จะไปลงคะแนนให้กับฝ่ายตน และเมื่อมีประชาชนฝ่ายตนในเขตพื้นที่ใดที่มีปัญหาความสับสนในการเดินทางในการลงคะแนนผู้สมัครก็มักจะอำนวยความสะดวกให้โดยหวังคะแนนสนับสนุนฝ่ายตนให้ได้มาก ๆ ซึ่งกรณีเช่นนี้อาจไม่ใช่เป็นการซื้อ-ขายเสียงเสมอไป

สำหรับการซื้อ-ขายเสียงโดยการจัดตั้งขบวนการลากพานั้น สิ่งแรกที่จะต้องทำก่อนอื่นก็คือการเตรียม “กระสุน” หรือเงินที่จะใช้ในการซื้อและเมื่อมีการยิงกระสุนหรือซื้อแล้วก็จำเป็นต้องคุมไปลงคะแนนเสียงโดยวิธีการให้ “หน่วยแชะ” แชะออกมาจากบ้าน แล้วลากพาขึ้นขบวนรถหรือเรือที่ได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งในพาหนะการลากพานี้ยังมักต้องมี “หน่วยคุม” อีกหนึ่งชุดหรือหนึ่งคนเป็นอย่างน้อยมิฉะนั้นอาจจะถูกฝ่ายตรงข้ามแอบแชะเอาไปเป็นคะแนนของฝ่ายตนก็ได้ หรือแม้แต่หน้าหน่วยลงคะแนนก็ยังจำเป็นต้องมีหน่วยคุมอีกระดับชั้นหนึ่งเพื่อกันมิให้ถูกแชะไปเป็นอื่นในขั้นตอนสุดท้ายที่จะต้องเสียายเป็นที่สุดของความล้มเหลวของขบวนการลากพา

4.2.5 เรื่องกรรมวิธีการใช้หมายเลขชนบัตร การใช้หมายเลขชนบัตรดำเนินการซื้อเสียงโดยตรงนี้ มักจะเริ่มด้วยการเบิกชนิดและประเภทชนบัตรที่หลากหลาย โดยถ้าได้ชนบัตรใหม่ที่เรียงหมายเลขอยู่แล้วก็จะสะดวกยิ่งขึ้น และมักจะมีการเบิกชนิดของชนบัตรตั้งแต่แบบกสิภจนถึงแบบกร้อยหรือห้าร้อยเพื่อใช้ในการจ่ายก่อนหลังของการลงคะแนนให้กล่าวคือในตอนแรกอาจจ่ายให้ส่วนหนึ่งโดยจดหมายเลขชนบัตรนั้น ๆ ไว้ และเมื่อไปลงคะแนนมาแล้วก็จ่ายให้ครบก่อนหลังอีก ซึ่งการเบิกเงินก่อนหลังนี้โดยปกติตัวแทนหรือหัวคะแนนของผู้สมัครมักจะจ่ายหลังการนับคะแนนของหน่วยเสร็จเพื่อเป็นการยืนยันว่าส่วนใหญ่ในภาพรวมได้ไปลงคะแนนให้จริง

ดังนั้น กรรมวิธีการจับแหวททุจริตซื้อขายเสียงประเภทนี้ มักจะต้องเริ่มจับแหวตั้งแต่การดูกระแสการหมุนเวียนของเงินในธนาคารท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปลายฤดูการหาเสียงเลือกตั้ง และจะต้องดำเนินการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มตัวแทนหรือหัวคะแนนที่มักจะเป็นพวกแกนหลักที่เข้าไปเบิกเงินจากธนาคารว่าจะเข้ามาเบิกเมื่อใด และได้เบิกชนบัตรชนิดและประเภทใดไปบ้าง หากตรงตามจุดสองแหวที่ตั้งข้อสังเกตไว้ดังกล่าว ก็ย่อมจะสะท้อนแหวการทุจริตซื้อเสียงในกรรมวิธีนี้อย่างค่อนข้างชัดเจน

4.3 กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตลงคะแนนเสียง

4.3.1 เรื่องกรรมวิธีที่อาศัยความล้าสมัยของระบบทะเบียน นอกจากเรื่องกรรมวิธีบัตรผีวิ่งและบัตรผีเวียน ที่อาศัยความล้าสมัยของระบบทะเบียนตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

กรรมวิธีการทุจริตลงคะแนนเสียงที่เกิดจากด้านผู้สมัครและหรือตัวแทนหรือหัวหน้าของผู้สมัคร ก็ยังอาจทำได้ในอีกแนวทางหนึ่งคือการเอา "ผีเข้า" บ้าน ซึ่งการเอาผีเข้าบ้านนี้ก็คือการย้ายบุคคลอื่นเข้ามาอยู่ในทะเบียนเลขบ้านต่าง ๆ ที่ตนมีเงื่อนไขพอจะทำได้โดยไม่มีปัญหาติดตามมาในภายหลัง และผลของการย้ายบุคคลที่เป็นผีนี้เอง ก็อาจจะดำเนินการในขั้นตอนต่อมาภายใต้กรรมวิธีของ "บัตรผีจริง-วัง" ซึ่งหมายถึงการใช้บัตรตัวจริงและการใช้ผีตัวจริงเข้าดำเนินการวิ่งลงคะแนน สาเหตุที่ต้องมีการวิ่งลงคะแนนก็เพราะเป็นคนแปลกหน้า กลัวว่าชาวบ้านในละแวกเขตหน่วยเลือกตั้งที่มักจะรู้จักว่าใครคือใคร ทำให้สามารถจับผิดคนที่แปลกหน้าได้

ส่วนการใช้กรรมวิธี "บัตรผีปลอม-วัง" นั้น หมายถึงบัตรประชาชนที่ใช้ก็เป็นบัตรปลอมที่ทำขึ้นมา ทั้งนี้เนื่องจากการย้ายผีเข้าเป็นการย้ายเพียงแต่ชื่อ โดยไม่ได้มีตัวผีเข้ามาลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้ง จึงจำเป็นที่จะต้องปลอมทั้งบัตรและปลอมทั้งคนลงคะแนนและเนื่องจากการไม่มีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้ง พร้อมทั้งเกรงว่าอาจจะถูกจับผิดได้ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการวิ่งลงคะแนนในลักษณะของการฉวยโอกาสที่มีการชุลมุนในการลงคะแนนหรือโอกาสการพลั้งเผลอของเจ้าหน้าที่เลือกตั้งที่ไม่ได้สนใจหรือระแวงระวังในสิ่งที่จะเกิดขึ้น

การจับแหวะทุจริตลงคะแนนเสียงโดยบัตรผีนี้ ก็เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากอีกเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่มีความสันทัดในทางการเมืองก็ยิ่งจะเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะแม้แต่เจ้าหน้าที่เลือกตั้งเองก็อาจจะไม่รู้และไม่สามารถที่จะจับผิดได้ เพราะต้องอาศัยการเป็นบุคคลที่ช่างสังเกตอย่างหนึ่ง และต้องมีความระแวงระวังต่อเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่งจึงจะมีโอกาสจับผิดได้

4.3.2 เรื่องกรรมวิธีที่อาศัยจุดอ่อนหรือความร่วมมือของเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง
จุดอ่อนและความร่วมมือของเจ้าหน้าที่เลือกตั้งทั้งสามชุดที่เป็นกรรมการดำเนินการ กรรมการคะแนนและตรวจคะแนนนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการเลือกตั้งทั้งนี้เพราะผู้สมัครบางคน แม้จะอุตสาหะทำการรณรงค์หาเสียงมาด้วยความเหนื่อยยาก แต่ถ้าหากมีเจ้าหน้าที่ไปเข้าข้างกับผู้สมัครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็มีโอกาสพ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิงได้ ดังนั้นความเป็นกลางและเป็นธรรมของเจ้าหน้าที่จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หากเจ้าหน้าที่ขาดความเป็นกลางและเป็นธรรมแล้ว การจับผีจริง-เวียน และผีปลอม-เวียน ก็ย่อมจะมีการละเว้นการกระทำเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครที่ตนเข้าข้างที่นำเอาระบบผีเข้ามาใช้

นอกจากนั้น กรรมวิธีทุจริตลงคะแนนในเรื่องการสอดใส่คะแนนก่อนการเปิดหีบบัตร เรื่องสอดใส่คะแนนระหว่างช่วงเวลาการดำเนินการเลือกตั้ง รวมทั้งกรรมวิธีการ

คะแนน” ก่อนการเปิดหีบบัตรโดยการใช้อุปกรณ์ของระบบสองบัญชี ตลอดจนวิธีการกลั่นแกล้งทั้งหลาย นับตั้งแต่การแก้งอ่านคะแนนผิด การแก้งรวมและลงคะแนนผิด จนถึงการแก้งทำชื่อตกจากบัญชีผู้มีสิทธิ ทั้งในกรณีเพื่อประโยชน์ส่วนตนในแง่หวังผลรางวัลของการเลือกตั้งและในแง่การช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคนก็ย่อมจะมีโอกาสกระทำได้อย่างสูง

อย่างไรก็ตาม การจับแหว่ทุจริตของเจ้าหน้าที่เลือกตั้งนั้น ก็มีใช่จะเป็นเรื่องที่ยากจนเกินไป เพราะการติดตามถึงร่องรอยของความสัมพันธ์และความผูกพันกับผู้สมัครบางคนนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะเปิดเผยอย่างหนึ่ง และการประเมินวิเคราะห์ถึงการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้สมัครบางคนก็พอที่จะทำความเข้าใจได้โดยไม่ยากนัก ตลอดจนการที่พบเห็นว่าเจ้าหน้าที่ชุดเก่าหรือชุดเดิม ซึ่งเคยมีประวัติปัญหาหรือส่อแววปัญหาทุจริตมาก่อนก็ย่อมจะพอดูคาดเดาถึงแนวทางการทุจริตที่อาจจะเกิดขึ้นได้อีก ดังนั้น การจับแหว่ทุจริตลงคะแนนเสียงของเจ้าหน้าที่จึงเป็นสิ่งที่สามารถจะดำเนินการได้ในระดับหนึ่งหากได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสหน่วยเลือกตั้งและหากได้มีประชาชนคนทั่วไปให้ความช่วยเหลือสอดส่องดูการเลือกตั้งอีกชั้นหนึ่งก็ยิ่งจะมีโอกาสสูงขึ้นอีก

ภาคผนวก

ผนวก ก.

คำอธิบายศัพท์

(นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร)

1. มิติด้านผู้สมัคร

1.1 ส่วนสถานภาพ

1.1.1 เรื่อง ฐานเศรษฐกิจและการหนุนช่วยทางเศรษฐกิจ

1.1.1.1 ประเด็น สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้สมัคร

- รวยมาก หมายถึง ผู้มีทรัพย์สินมากกว่า 20 ล้านบาทขึ้นไป
- รวย หมายถึง ผู้มีทรัพย์สินระหว่าง 10 - 20 ล้านบาท
- ปานกลาง หมายถึง ผู้มีทรัพย์สิน ระหว่าง 5 - 10 ล้านบาท
- จน หมายถึง ผู้มีทรัพย์สินต่ำกว่า 5 ล้านบาท

1.1.1.2 ประเด็น ขีดความสามารถทางการเงินของการลงสมัคร

- สูงมาก หมายถึง หัวผู้อื่นได้เกินกว่า 3 คน
- ค่อนข้างมาก หมายถึง หัวผู้อื่นได้ 1 - 3 คน
- ปานกลาง หมายถึง ฟังตนเองได้
- น้อย หมายถึง ต้องให้ผู้อื่นหัว

1.1.1.3 ประเด็น การมีธุรกิจ และ/หรือทรัพย์สินในเขตสมัคร

- มาก หมายถึง มีมากกว่า 20 ล้านบาทขึ้นไป

LIIRT

- ค่อนข้างมาก หมายถึง มีระหว่าง 10 - 20 ล้านบาท
- น้อย หมายถึง มีตั้งแต่ 5 - 10 ล้านบาท
- ไม่มีเลย หมายถึง มีต่ำกว่า 5 ล้านบาท

1.1.1.4 ประเด็น โอกาสการได้รับการหนุนช่วยทางการเงินจากพรรคสังกัด

- มาก หมายถึง ได้รับเงินจากพรรคมากกว่า 3 ล้านบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างมาก หมายถึง ได้รับเงินจากพรรคระหว่าง 2 - 3 ล้านบาท
- น้อย หมายถึง ได้รับเงินจากพรรคระหว่าง 1 - 2 ล้านบาท
- น้อยมากหรือไม่มีเลย หมายถึง ได้รับเงินจากพรรคต่ำกว่า 1 ล้านบาทหรือไม่ได้เลย

1.1.1.5 ประเด็น โอกาสได้รับการหนุนช่วยทางการเงิน จากนักธุรกิจนายทุน

- มาก หมายถึง ได้รับเงินจากนักธุรกิจนายทุน มากกว่า 2 ล้านบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างมาก หมายถึง ได้รับเงินจากนักธุรกิจนายทุน ระหว่าง 1 - 2 ล้านบาท
- น้อย หมายถึง ได้รับเงินจากนักธุรกิจนายทุน ต่ำกว่า 1 ล้านบาท
- ไม่มีเลย หมายถึง ไม่ได้รับเงินจากนักธุรกิจนายทุนเลย

1.1.1.6 ประเด็น โอกาสการได้รับการหนุนช่วยทางการเงินจากมวลชน

- มาก หมายถึง ได้รับเงินหนุนช่วยมากกว่า 1 ล้านบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างมาก หมายถึง ได้รับเงินหนุนช่วยระหว่าง 5 แสน - 1 ล้านบาท
- น้อย หมายถึง ได้รับเงินหนุนช่วยระหว่าง 1 แสน - 5 แสนบาท
- ไม่มีเลย หมายถึง ต่ำกว่า 1 แสนบาท หรือไม่ได้รับเงินหนุนช่วยเลย

1.1.2 เรื่อง ฐานการเมือง

1.1.2.1 ประเด็น การเป็นบุคคลสำคัญของพรรค

- ส.ส.และฝ่ายบริหาร หมายถึง เป็น ส.ส. และยังมีตำแหน่งเป็น หัวหน้าพรรค หรือรองหัวหน้าพรรค หรือเลขาธิการพรรค
- ส.ส.และผู้ช่วยเลขา หมายถึง เป็น ส.ส. เป็นกรรมการบริหาร และยังมีตำแหน่งช่วยงานบริหารอื่น ๆ ของพรรค

- ส.ส.และกรรมการบริหาร หมายถึง เป็น ส.ส. และเป็นกรรมการบริหารพรรค
- ส.ส.ธรรมดา หมายถึง เป็น ส.ส. เพียงอย่างเดียว

1.1.2.2 ประเด็น ประสบการณ์การเป็น ส.ส.

- มากกว่า 3 สมัย หมายถึง เคยเป็น ส.ส. มาแล้ว ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง ทั้งกรณีต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง
- 2-3 สมัย หมายถึง เคยเป็น ส.ส. มาแล้วตั้งแต่ 2-3 ครั้ง ทั้งกรณีต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง
- 1 สมัย หมายถึง เคยเป็น ส.ส. มาแล้ว 1 ครั้ง
- คนใหม่ หมายถึง ไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเลย

1.1.2.3 ประเด็น ฐานคะแนนนิยมของผู้เคยสอบตก

- เกือบได้ หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนเป็นอันดับที่ 1-2 ของผู้สอบตก
- พอดีได้ หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนเป็นอันดับ 3-4 ของผู้สอบตก
- ห่างไกล หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนเป็นอันดับ 5 ขึ้นไป

1.1.2.4 ประเด็น ฐานการเมืองท้องถิ่นของผู้สมัคร

- กว้างมาก หมายถึง เคยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาลหรือกำนัน
- กว้าง หมายถึง เคยได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสุขาภิบาล หรือกรรมการสภาตำบล
- แคบ หมายถึง เคยได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือสารวัตรกำนัน
- ไม่มีเลย หมายถึง ไม่เคยมีตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

1.1.2.5 ประเด็น ฐานทางสังคมการเมืองของผู้สมัคร

- กว้างมาก หมายถึง เคยดำรงตำแหน่งผู้นำกลุ่ม และ/หรือ ชมรม และ/หรือ สมาคมในระดับจังหวัด
- กว้าง หมายถึง เคยดำรงตำแหน่งผู้นำกลุ่ม และ/หรือชมรม และ/หรือสมาคม ในระดับอำเภอ

- แคม หมายถึง เคยดำรงตำแหน่งผู้นำกลุ่ม และ/หรือชมรม และ/หรือสมาคมในระดับตำบล
- ไม่มีเลย หมายถึง ไม่เคยดำรงตำแหน่งใดเลย

1.1.3 เรื่อง ฐานสังคมประชากร

1.1.3.1 ประเด็น สถานที่เกิด

- ในเขตพื้นที่สมัคร หมายถึง เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเกิดในเขตที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง
- จังหวัดใกล้เคียง หมายถึง เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเกิดในเขตจังหวัดใกล้เคียงกับเขตที่ลงสมัคร
- ภาคเดียวกัน หมายถึง เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเกิดในภาคเดียวกับเขตที่ลงสมัคร
- ภาคอื่น หมายถึง เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเกิดนอกภาคที่ลงสมัคร

1.1.3.2 ประเด็น ภูมิลำเนา

- มีทะเบียนในเขต หมายถึง เป็นผู้ที่มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในเขตที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ตั้งแต่เกิดจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- เคยอยู่ 5-10 ปี หมายถึง เป็นผู้ที่มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในเขตที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง 5-10 ปี
- เคยอยู่ไม่เกิน 5 ปี หมายถึง เป็นผู้ที่มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในเขตที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง 1-5 ปี
- คนนอกพื้นที่ หมายถึง เป็นผู้ที่มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่นอกเขตพื้นที่ แต่เพิ่งย้ายเข้ามาเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งไม่เกิน 1 ปี

1.1.3.3 ประเด็น ความสามารถในภาษาถิ่น

- พูดได้คล่องมาก หมายถึง สามารถพูดได้เหมือนคนในท้องถิ่นที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง
- พูดได้พอใช้ หมายถึง สามารถพูดภาษาท้องถิ่นที่ลงสมัครรับเลือกตั้งได้ แต่สำเนียงอาจไม่ชัดเจนเหมือนคนท้องถิ่น
- พูดไม่ค่อยได้ หมายถึง สามารถพูดภาษาท้องถิ่นที่ลงสมัครรับเลือกตั้งได้บางประโยค

- พุดไม่ได้เลย หมายถึง ไม่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นที่ลงสมัครรับเลือกตั้งได้เลย

1.1.3.4 ประเด็น การมีญาติมิตรในเขต

- ทุกอำเภอ หมายถึง ผู้สมัครมีญาติ และ/หรือเพื่อนสนิทอยู่ทุกอำเภอในเขตเลือกตั้ง
- เกือบทุกอำเภอ หมายถึง ผู้สมัครมีญาติ และ/หรือเพื่อนสนิทอยู่ในอำเภอมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนอำเภอในเขตการเลือกตั้ง
- บางอำเภอ หมายถึง ผู้สมัครมีญาติ และ/หรือเพื่อนสนิทอยู่ในอำเภอน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนอำเภอในเขตการเลือกตั้ง
- ไม่มีเลย หมายถึง ผู้สมัครไม่มีญาติ และ/หรือเพื่อนอยู่ในเขตที่ลงสมัครเลย

1.1.3.5 ประเด็น ระดับการศึกษา

- สูงกว่าปริญญาตรี รวมถึงเทียบเท่า
- ปริญญาตรีรวมถึงเทียบเท่า
- ต่ำกว่า ปริญญาตรี

1.1.3.6 ประเด็น การมีเชื้อชาติ ศาสนา ที่สอดคล้องกับประชาชนในเขต

- มาก หมายถึง ผู้ที่มีเชื้อชาติ และนับถือศาสนาตรงและเคร่งเหมือน กับประชาชนในเขตสมัคร
- ต่อนข้างมาก หมายถึง ผู้ที่มีเชื้อชาติและนับถือศาสนาที่ตรงกับ ประชาชนในเขตสมัคร
- น้อย หมายถึง ผู้ที่มีเชื้อชาติ และนับถือศาสนาที่ไม่ค่อยตรงกับ ประชาชนในเขตสมัคร
- ไม่สอดคล้อง หมายถึง ผู้ที่มีเชื้อชาติและนับถือศาสนาที่ต่างกับผู้ อยู่ในเขตสมัคร

1.1.3.7 ประเด็น อันดับการเป็นผู้กว้างขวางในเขตเทียบกับผู้สมัครอื่น

1.1.3.7.1 ด้านเจ้าหน้าที่เลือกตั้งในเขต

- อันดับ 1-2 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก

ในหมู่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการเลือกตั้งในเขตที่ลงสมัคร
เป็นอันดับ 1-2 เมื่อเทียบกับผู้สมัครคนอื่น

- อันดับ 3-4 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการเลือกตั้งในเขตที่ลงสมัครเป็นอันดับ 3-4 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 5-6 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการเลือกตั้งในเขตที่ลงสมัครเป็นอันดับ 5-6 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 7 ขึ้นไป หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการเลือกตั้งในเขตที่ลงสมัครเป็นอันดับ 7 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น

1.1.3.7.2 ด้านผู้นำทางการในเขต

- อันดับ 1-2 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่ผู้นำทางการในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 1-2 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 3-4 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่ผู้นำทางการในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 3-4 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 5-6 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่ผู้นำทางการในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 5-6 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 7 ขึ้นไป หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่ผู้นำทางการในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 7 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น

1.1.3.7.3 ด้านผู้นำทางสังคมในเขต

- อันดับ 1-2 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวางเป็นที่รู้จักในหมู่ผู้นำทางสังคมในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 1-2 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น

- อันดับ 3-4 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก ในหมู่ผู้นำทางสังคมในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 3-4 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 5-6 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก ในหมู่ผู้นำทางสังคมในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 5-6 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 7 ขึ้นไป หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง ในหมู่ผู้นำทางสังคมในเขตที่ลงสมัครเป็นอันดับ 7 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น

1.1.3.7.4 ด้านประชาชนในเขต

- อันดับ 1-2 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก ในหมู่ประชาชนในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 1-2 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 3-4 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก ในหมู่ประชาชนในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 3-4 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 5-6 หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก ในหมู่ประชาชนในเขตที่ลงสมัคร เป็นอันดับ 5-6 เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น
- อันดับ 7 ขึ้นไป หมายถึง ความเป็นผู้กว้างขวาง เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนในเขตที่ลงสมัครเป็นอันดับ 7 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น

1.2 ส่วนบทบาทและความคาดหวัง

1.2.1 เรื่อง บทบาททางสังคม

1.2.1.1 ประเด็น การออกเยี่ยมเยียนราษฎรในเขต

- ถี่มาก หมายถึง อย่างน้อยประมาณเดือนละ 2 ครั้ง

- ค่อนข้างดี หมายถึง อย่างน้อยประมาณเดือนละครึ่ง
- ไม่ค่อยออกเยี่ยม หมายถึง 2-3 เดือน จึงออกเยี่ยมสักครึ่ง
- ไม่ออกเยี่ยมเลย หมายถึง นานปีจึงมีสักหนที่ออกไปเยี่ยม

1.2.1.2 ประเด็น การร่วมงานบุญ-กุศล และงานสังคมในเขต

- ดีมาก หมายถึง อย่างน้อยประมาณเดือนละ 2 ครั้ง
- ค่อนข้างดี หมายถึง อย่างน้อยประมาณเดือนละครึ่ง
- ไม่ค่อยได้ร่วม หมายถึง 2-3 เดือน จึงร่วมงานสักครึ่ง
- ไม่รวมเลย หมายถึง นานปีจึงมีสักหนที่เข้าร่วมงาน

1.2.1.3 ประเด็น การสร้างและบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคในเขต

- ดีมาก หมายถึง ทุกหรือเกือบทุกปัญหาความเดือดร้อนหรือขาดแคลนในเขตที่มีคนขอมา
- ค่อนข้างดี หมายถึง ได้ช่วยสร้างหรือบริจาคเป็นส่วนใหญ่เมื่อขอมา
- ไม่ค่อยได้สร้างหรือบริจาค หมายถึง นาน ๆ จึงช่วยเหลือสักครึ่ง
- ไม่ค่อยได้สร้างหรือบริจาคเลย หมายถึง ไม่เคยช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในสิ่งสาธารณูปโภคเลย

1.2.2 เรื่อง ความคาดหวังในการลงสมัครรับเลือกตั้ง

1.2.2.1 ประเด็น ความตั้งใจของการลงสมัครรับเลือกตั้ง

- ไม่หวังได้ หมายถึง การเป็นมือปืนรับจ้าง หรือลงสมัครเพื่ออยากดังหรือเป็นตัวกันตัวตัดคะแนนคนอื่น หรือสมัครเพื่อหยั่งดูฐานคะแนนเล่นเฉย ๆ
- ลองเสียงได้ หมายถึง การที่ไม่มั่นใจว่าฐานคะแนนของตน และ / หรือสถานะภาพของตนเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งแล้วจึงมีโอกาสชนะได้
- หวังแค่ ส.ส.ธรรมดา หมายถึง การคิดหมายว่า ถ้าได้เป็น ส.ส.ก็ดีมากแล้วไม่คิดว่าจะมีโอกาสได้เข้าไปสู่ตำแหน่งการเมืองที่สูงไปกว่านั้น เพราะติดเงื่อนไขส่วนตัวต่าง ๆ หลากอย่าง
- หวัง ส.ส.และตำแหน่งบริหาร หมายถึง การได้เป็น ส.ส.นั้น เป็นทั้งตำแหน่งและทั้งบันไคที่จะใช้ไต่เต้าไปสู่ตำแหน่งบริหารในฝ่ายรัฐบาล

นับตั้งแต่ ตำแหน่งเลขาต่าง ๆ จนถึงตำแหน่งรัฐมนตรี หรือ
นายกรัฐมนตรีสูงสุด

1.2.2.2 ประเด็น โอกาสการได้รับเลือกโดยพิจารณาจากสถานภาพ และบทบาท ในมิติด้านผู้สมัคร

- สูงมาก หมายถึง การมีพื้นเพและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และ
การเมืองที่ค่อนข้างมั่นคง และกว้างขวางมาก
- ค่อนข้างสูง หมายถึง การมีพื้นเพและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม
และการเมืองที่ค่อนข้างมั่นคง และกว้างขวาง
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง การมีพื้นเพและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม
และการเมืองที่ค่อนข้างอ่อนแอ และคับแคบ
- ต่ำมาก หมายถึง การมีพื้นเพและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และ
การเมืองที่อ่อนแอและคับแคบมาก

2. มิติด้านประชาชน : โครงสร้างชุมชน อำนาจการนำ และพฤติกรรม การใช้สิทธิของประชาชน

2.1 ส่วนโครงสร้างชุมชน

2.1.1 เรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

2.1.1.1 ประเด็น ระดับรายได้

- รวย หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงกว่า
30,000 บาทต่อปี
- ปานกลาง หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว
ประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อปี
- ค่อนข้างจน หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีรายได้เฉลี่ยต่อ
หัวประมาณ 10,000-20,000 บาทต่อปี
- จน หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำกว่า
10,000 บาทต่อปี

LI RT

2.1.1.2 ประเด็น อาชีพหลัก

- ค้าขาย รับราชการเป็นหลัก หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีอาชีพ ค้าขาย รับราชการ หรือเป็นพนักงานของรัฐ หรือเอกชน มากกว่า 50%
- เกษตรกรรมเป็นหลัก หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ป่าไม้ ปศุสัตว์และประมงฯ มากกว่า 50%
- เกษตรกรรมและรับจ้างเป็นหลัก หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบลมีอาชีพเกษตรกรรมดังกล่าว และยังมีอาชีพรับจ้าง ทั้งกรณีทั่วไป และกรณีแรงงานเกษตรมากกว่า 50%
- รับจ้างเป็นหลัก หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มีอาชีพ ทั้งรับจ้างทั่วไป รับจ้างแรงงานอุตสาหกรรมและรับจ้างเกษตรกรรม มากกว่า 50%

2.1.1.3 ประเด็น การถือครองที่ดิน

- ส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดมีที่ดินเอง หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มากกว่า 75% มีที่อยู่ และ/หรือ ที่ทำกินเป็นของตนเอง
- เข้าส่วนน้อย หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล ต่ำกว่า 50-25% เข้าที่อยู่ และ/หรือ ที่ทำกินคนอื่นเขา
- เข้าส่วนใหญ่ หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มากกว่า 50% แต่ไม่เกิน 75% เข้าที่อยู่ และ/หรือที่ทำกินคนอื่นเขา
- เข้าทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบล มากกว่า 75% เข้าที่อยู่ และ/หรือที่ทำกินคนอื่นเขา

2.1.1.4 ประเด็น ความต้องการและขาดแคลนในสาธารณูปโภค

- มาก หมายถึง อำเภอ และตำบลทั้งหลายในเขตเลือกตั้ง มากกว่า 30% ยังขาดแคลนสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งถนน
- ค่อนข้างมาก หมายถึง อำเภอและตำบลทั้งหลายในเขตเลือกตั้ง ประมาณ 20-30% ยังขาดแคลนสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งถนน

- ค่อนข้างน้อย หมายถึง อำเภอ และตำบลทั้งหลายในเขตเลือกตั้ง ประมาณ 10-20% ยังขาดแคลนสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งถนน
- น้อย หมายถึง อำเภอ และตำบลทั้งหลายในเขตเลือกตั้ง ประมาณไม่เกิน 10% ยังขาดแคลนสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งถนน

2.1.2 เรื่องโครงสร้างทางสังคม

2.1.2.1 ประเด็น ระดับการศึกษา

- ส่วนใหญ่จะสูงกว่ามัธยมศึกษา หมายถึง เกินกว่า 50% ของประชากรในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง
- ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษา หมายถึง เกินกว่า 50% ของประชากรในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง
- ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา หมายถึง เกินกว่า 50% ของประชากรในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง
- ส่วนใหญ่จบต่ำกว่าประถมศึกษา หมายถึง เกินกว่า 50% ของประชากรในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง

2.1.2.2 ประเด็น การเคลื่อนย้ายของประชากร

- ส่วนใหญ่อยู่กับที่ หมายถึง ประชากรวัยทำงานในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ไม่ได้ออกไปหางานทำในท้องถิ่นอื่นไม่ว่าในหรือนอกฤดูกาลเพาะปลูก
- ส่วนใหญ่ออกหางานภายในจังหวัด หมายถึง ประชากรวัยทำงานในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้งได้ออกไปหางานทำในท้องถิ่นอื่น โดยส่วนใหญ่ก็ยังทำอยู่ใกล้ ๆ ภายในจังหวัดเดียวกัน
- ส่วนใหญ่ออกหางานภายในภาค หมายถึง ประชากรวัยทำงานในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้งได้ออกไปหางานทำในท้องถิ่นอื่นที่ไกลออกไป โดยส่วนใหญ่ยังหางานทำภายในภาคเดียวกันอยู่
- ส่วนใหญ่ออกหางานนอกภาค หมายถึง ประชากรวัยทำงานใน

อำเภอ/ตำบล ในเขตเลือกตั้งได้ออกไปทำงานทำในท้องถิ่นอื่นที่ห่างไกล โดยส่วนใหญ่ไปทำงานทำนอกภาคของตน

2123 >—,, ความเป็นญาติ และยึดถือระบบญาติ

- สูง หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน และยังยึดถือระบบเครือญาติกันอย่างเหนียวแน่น
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง มีความเป็นญาติพี่น้องกันอยู่มากพอสมควรและยังยึดถือระบบเครือญาติกันอย่างพอควร
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง มีความเป็นเครือญาติกันอยู่บ้าง และยังยึดถือระบบเครือญาติกันอยู่บ้างเล็กน้อย
- น้อย หมายถึง ประชาชนในอำเภอ/ตำบลในเขตเลือกตั้ง ไม่มีหรือแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ในทางเครือญาติกันเท่าใดนัก

2.2 ส่วนอำนาจการนำ

2.2.1 เรื่องความมีเอกภาพของกลุ่มนำ

2.2.1.1 ประเด็น เอกภาพของกลุ่มผู้นำทางการเมืองการ

- สูง หมายถึง การมีความสัมพันธ์ และการเข้ากันได้เป็นอย่างดีในหมู่ผู้นำที่อยู่ในระบบราชการ รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอ และตำบลของเขตเลือกตั้ง
- ค่อนข้างสูง หมายถึง การมีความสัมพันธ์และการเข้ากันได้ค่อนข้างดีในหมู่ผู้นำที่อยู่ในระบบราชการ รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอ และตำบลของเขตเลือกตั้ง
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง การมีความสัมพันธ์ไม่ค่อยดี และเข้ากันไม่ค่อยได้ในหมู่ผู้นำที่อยู่ในระบบราชการ รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอ และตำบลของเขตเลือกตั้ง
- ต่ำ หมายถึง การไม่เข้าหากัน และไม่ถูกคอกันในหมู่ผู้นำที่อยู่ในระบบราชการ รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอ และตำบลของเขตเลือกตั้ง

LI RT

2.2.1.2 ประเด็น เอกภาพของกลุ่มนำทางสังคม

- สูง หมายถึง การมีความสัมพันธ์ และเข้ากันได้เป็นอย่างดีในหมู่ผู้นำทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา วัฒนธรรมของชาวบ้านในอำเภอและตำบลของเขตเลือกตั้ง
- ค่อนข้างสูง หมายถึง การมีความสัมพันธ์เข้ากันได้ค่อนข้างดีในหมู่ผู้นำทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา วัฒนธรรมของชาวบ้านในอำเภอและตำบลของเขตเลือกตั้ง
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง การมีความสัมพันธ์ไม่ค่อยดี และเข้ากันไม่ค่อยได้ในหมู่ผู้นำทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา วัฒนธรรมของชาวบ้านในอำเภอและตำบลของเขตเลือกตั้ง
- ต่ำ หมายถึง การไม่เข้าหากันและไม่ถูกคอกันในหมู่ผู้นำทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา วัฒนธรรมของชาวบ้านในอำเภอและตำบลของเขตเลือกตั้ง

2.2.2 เรื่องพลังการนำ

2.2.2.1 ประเด็น ความเชื่อถือและศรัทธาในหมู่ผู้นำทางการ

- มาก หมายถึง การยอมติดตาม และทำตามอย่างเต็มที่ ตามคำแนะนำหรือสั่งการของผู้นำทางการดังกล่าว
- ค่อนข้างมาก หมายถึง การยอมติดตามและทำตามพอสมควรตามคำแนะนำหรือสั่งการของผู้นำทางการดังกล่าว
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง การไม่ค่อยยอมติดตาม และทำตามคำแนะนำหรือสั่งการของผู้นำทางการดังกล่าว
- น้อย หมายถึง การไม่ยอมเชื่อฟังและทำตามคำแนะนำ หรือสั่งการของผู้นำทางการ ดังกล่าว

2.2.2.2 ประเด็น ความเชื่อถือและศรัทธาในหมู่ผู้นำทางสังคม

- มาก หมายถึง การยอมติดตาม และทำตามอย่างเต็มที่ ตามคำแนะนำหรือสั่งการของผู้นำทางสังคมดังกล่าว
- ค่อนข้างมาก หมายถึง การยอมติดตามและทำตามพอสมควรตามคำแนะนำหรือสั่งการของผู้นำทางสังคมดังกล่าว

- ค่อนข้างน้อย หมายถึง การไม่ค่อยยอมคิดตาม และทำตามคำแนะนำหรือสั่งการของผู้นำทางสังคมดังกล่าว
- น้อย หมายถึง การไม่ยอมเชื่อฟังและทำตามคำแนะนำ หรือสั่งการของผู้นำทางสังคมดังกล่าว

2.2.3 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับนักหรือพรรคการเมือง

2.2.3.1 ประเด็น ความสัมพันธ์และผูกพันระหว่างผู้นำทางการเมือง กับนักหรือพรรคการเมือง

- กว้างและลึก หมายถึง ทั้งในเชิงกว้างที่มีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักกว้างไกลมาก และในเชิงลึกที่มีความรู้จักสนิทสนมกันมากถึงระดับซอว์หรือเรียกร้องกันได้
- ค่อนข้างกว้าง หมายถึง การมีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักจำนวนมากพอสมควร
- ค่อนข้างแคบ หมายถึง การมีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักจำนวนคนข้างน้อย
- แคบและตื้น หมายถึง การมีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักจำนวนน้อย และแถมยังไม่สนิท หรือไม่ค่อยสนิทสนมกันอีกด้วย

2.2.3.2 ประเด็น ความสัมพันธ์ และผูกพันระหว่างผู้นำทางสังคม กับนักหรือพรรคการเมือง

- กว้างและลึก หมายถึง ทั้งในเชิงกว้างที่มีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักกว้างไกลมาก และในเชิงลึกที่มีความรู้จักสนิทสนมกันมากถึงระดับซอว์กันหรือเรียกร้องกันได้
- ค่อนข้างกว้าง หมายถึง การมีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักจำนวนมากพอสมควร
- ค่อนข้างแคบ หมายถึง การมีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักจำนวนคนข้างน้อย
- แคบและตื้น หมายถึง การมีขอบเขตปริมาณคนที่รู้จักจำนวนน้อย และแถมยังไม่สนิท หรือไม่ค่อยสนิทสนมกันอีกด้วย

2.3 ส่วนพฤติกรรมการใช้สิทธิ

2.3.1 เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนน

2.3.1.1 ประเด็น อัตราการใช้สิทธิของประชาชนในเขตเลือกตั้งอำเภอในเขตและตำบลในอำเภอต่าง ๆ

- สูงมาก หมายถึง เขตอำเภอ หรือตำบลที่มีประชาชนไปใช้สิทธิเกิน 70% ขึ้นไป
- สูง หมายถึง เขตอำเภอ หรือตำบลที่มีประชาชนไปใช้สิทธิ 50-70%
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง เขตอำเภอ หรือตำบลที่มีประชาชนไปใช้สิทธิ 30-50%
- ต่ำมาก หมายถึง เขตอำเภอ หรือตำบลที่มีประชาชนไปใช้สิทธิ 30% ลงมา

2.3.2 เรื่อง แรงจูงใจของการใช้สิทธิ

2.3.2.1 ประเด็น ความสะดวกของหน่วยเลือกตั้ง

- มาก หมายถึง ระยะทางไกลมากและการเดินทางก็สะดวกมาก
- ค่อนข้างมาก หมายถึง ระยะทางค่อนข้างไกลและการเดินทางก็ค่อนข้างสะดวก
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง ระยะทางค่อนข้างไกลและการเดินทางค่อนข้างลำบาก
- น้อย หมายถึง ระยะทางไกลมากและการเดินทางก็ลำบากมาก

2.3.2.2 ประเด็น การเคยขนคนลงคะแนน

- มาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่ผู้สมัครหรือตัวแทนหรือหัวหน้าคะแนนเคยใช้พาหะขนคนไปลงคะแนนทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง
- ค่อนข้างมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่ผู้สมัครหรือตัวแทนหรือหัวหน้าคะแนนเคยใช้พาหะขนคนไปลงคะแนนหลายครั้ง
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่ผู้สมัครหรือตัวแทนหรือหัวหน้าคะแนนเคยใช้พาหะขนคนไปลงคะแนนน้อยครั้ง

- น้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่ผู้สมัครหรือตัวแทน หรือหัวหน้าคณะไม่เคยใช้หรือไม่เคยใช้พาหนะขนคนไปลงคณะเลย

2.3.2.3 ประเด็น การเคยรับบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคจากผู้สมัคร

- มาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยรับการสร้างหรือการบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคจากผู้สมัครมากสิ่งและหรือบ่อยครั้งมาก
- ค่อนข้างมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่เคยรับการสร้างหรือการบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคจากผู้สมัครค่อนข้างมากสิ่งและหรือค่อนข้างบ่อยครั้ง
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่เคยรับการสร้างหรือการบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคจากผู้สมัครค่อนข้างน้อยสิ่งและหรือน้อยครั้ง
- น้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยรับการสร้างหรือการบริจาคสิ่งสาธารณูปโภคจากผู้สมัครน้อยสิ่งและหรือน้อยครั้งหรือไม่เคยเลย

2.3.2.4 ประเด็น การเคยรับแจกสิ่งของจากผู้สมัคร

- มาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยรับแจกสิ่งของจากผู้สมัครหรือตัวแทนมากสิ่งและหรือบ่อยครั้งมาก
- ค่อนข้างมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่เคยรับแจกสิ่งของจากผู้สมัครหรือตัวแทนค่อนข้างมากสิ่งและหรือค่อนข้างบ่อยครั้ง
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่เคยรับแจกสิ่งของจากผู้สมัครหรือตัวแทนค่อนข้างน้อยสิ่งและหรือน้อยครั้งมาก
- น้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยรับแจกสิ่งของจากผู้สมัคร หรือตัวแทนน้อยสิ่ง และหรือน้อยครั้งมาก หรือไม่เคยเลย

2.3.2.5 ประเด็น การเคยซื้อ-ขายเสียง

- มาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยมีการซื้อขายเสียงกันทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง

- ค่อนข้างมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่เคยมีการซื้อขายเสี่ยงกันหลายครั้งที่มีการเลือกตั้ง
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่มีการซื้อขายเสี่ยงกัน ในบางครั้งหรือนาน ๆ ครั้ง
- น้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยมีการซื้อขายเสี่ยงกันน้อยครั้งมากหรือไม่เคยเลย

2.3.2.6 ประเด็น การเคยเล่นพนันหรือเล่นหวยผู้สมัคร

- มาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่เคยมีการเล่นพนันหรือเล่นหวยผู้สมัครกันทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง
- ค่อนข้างมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่เคยมีการเล่นพนันหรือเล่นหวยผู้สมัครค่อนข้างบ่อยครั้งของการเลือกตั้ง
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่มีการเคยมีการเล่นพนันหรือเล่นหวยผู้สมัครในบางคราวที่มีการเลือกตั้ง
- น้อย หมายถึง เป็นเขตอำเภอ หรือตำบลที่แทบไม่เคยมีหรือไม่มีการเล่นพนันเล่นหวยผู้สมัครเลย

2.3.3 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับนักและหรือพรรคการเมือง

2.3.3.1 ประเด็น การรู้จักกับนักหรือพรรคการเมือง

- รู้จักคุ้นเคยมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่มีประชาชนมีความรู้จักในชื่อเสียงและมีความสนิทสนมกับนักหรือพรรคการเมืองคนใดหรือพรรคใดมาก
- รู้จักคุ้นเคยค่อนข้างมาก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่มีประชาชนมีความรู้จักในชื่อเสียงและมีความสนิทสนมกับนักหรือพรรคการเมืองคนใดหรือพรรคใดค่อนข้างมาก
- ไม่ค่อยรู้จัก หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่ประชาชนไม่ค่อยรู้จักชื่อเสียงและไม่ค่อยสนิทสนมกับนักหรือพรรคการเมืองใด
- ไม่รู้จักเลย หมายถึง เป็นเขตอำเภอหรือตำบลที่ประชาชนไม่รู้จักชื่อเสียงของนักและพรรคการเมืองใดมาก่อนเลย

2.3.3.2 ประเด็น ความเชื่อถือหรือศรัทธาในตัวนักหรือพรรคการเมือง

- เชื่อถือศรัทธาสูง หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอ หรือตำบล มีความชอบความนิยมในตัวนักและพรรคการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ลงสมัครสูง
- เชื่อถือศรัทธาค่อนข้างสูง หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอ หรือตำบล มีความชอบความนิยมในตัวนักและหรือพรรคการเมืองที่ลงสมัครสูง
- ไม่ค่อยเชื่อถือศรัทธา หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอ หรือตำบล มีความไม่ชอบชอบไม่ค่อนิยมในตัวนักและหรือพรรคการเมืองที่ลงสมัครเท่าใดนัก
- ไม่เชื่อถือศรัทธาเลย หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอ หรือตำบล มีความไม่ชอบหรือไม่นิยมในตัวนักและพรรคการเมืองที่ลงสมัครเลย

2.3.3.3 ประเด็น ความนิยมในการเลือกพรรคหรือบุคคล

- พรรคล้วน หมายถึง การคิดตัดสินใจในการลงคะแนนของประชาชนนั้น คำนี้ถึงเรื่องพรรคแต่เพียงอย่างเดียว
- พรรคเป็นหลักบุคคลเป็นรอง หมายถึง การคิดตัดสินใจในการลงคะแนนของประชาชนนั้น คำนี้มองเรื่องพรรคมาก่อน แล้วจึงมองเรื่องตัวบุคคลผู้สมัครตามมาก็หลัง
- บุคคลเป็นหลักพรรคเป็นรอง หมายถึง การคิดตัดสินใจในการลงคะแนนของประชาชนนั้น คำนี้มองเรื่องตัวบุคคลผู้สมัครมาก่อน แล้วจึงมองเรื่องพรรคตามมาก็หลัง
- บุคคลล้วน หมายถึง การคิดตัดสินใจในการลงคะแนนของประชาชน คำนี้ถึงเรื่องตัวบุคคลผู้สมัครแต่เพียงอย่างเดียว

3. มิติต่างการรณรงค์ : เป้าชนะ ห่วงเวลา และยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การปฏิบัติการรณรงค์

3.1 ส่วนเป้าหมาย

3.1.1 เรื่องเป้าคะแนนสำหรับการชนะเลือกตั้งครั้งนี้

LIIRT

3.1.1.1 ประเด็น การเพิ่มหรือลดของเป้าคะแนนขณะเทียบกับอดีต

- สูงกว่าอดีตมาก หมายถึง เพิ่ม 30% ขึ้นไป
- สูงกว่าอดีตเล็กน้อย หมายถึง เพิ่ม 15-30%
- เท่าหรือใกล้เคียงอดีต หมายถึง อยู่ในช่วงบวก/ลบ 15%
- ต่ำกว่าอดีตเล็กน้อย หมายถึง ลด 15-30%
- ต่ำกว่าอดีตมาก หมายถึง ลด 30% ขึ้นไป

3.1.1.2 ประเด็น โอกาสการทำคะแนนเข้าเป้าพิจารณาจากฐานคะแนนเดิม (หน้าเก่า)

- สูงมาก หมายถึง 80% ขึ้นไป
- ค่อนข้างสูง หมายถึง 60-80%
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง 40-60%
- ต่ำมาก หมายถึง ต่ำกว่า 40%

3.1.1.3 ประเด็น โอกาสการทำคะแนนเข้าเป้าพิจารณาจากสถานภาพและบทบาทเดิมของตน

- สูงมาก หมายถึง ผู้นำนักคะแนนที่ได้จากตัวแปรด้านฐานทางสังคม ประชากรและด้านบทบาททางสังคมรวมกันโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ระหว่าง 3 หรือใกล้เคียงกับ 3 คะแนน
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ผู้นำนักคะแนนที่ได้จากตัวแปรด้านฐานทางสังคมประชากรและด้านบทบาททางสังคมรวมกันโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ระหว่าง 2 คะแนน
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ผู้นำนักคะแนนที่ได้จากตัวแปรด้านฐานทางสังคมประชากรและด้านบทบาททางสังคมรวมกันโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ระหว่าง 1 คะแนน
- ต่ำมาก หมายถึง ผู้นำนักคะแนนที่ได้จากตัวแปรด้านสังคมประชากรและด้านบทบาททางสังคมรวมกันโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ระหว่าง หรือใกล้เคียงกับ 0 มาก

3.1.1.4 ประเด็น โอกาสการทำคะแนนเข้าเป้า พิจารณาจากสถานภาพของผู้นำ และพรรคคู่แข่ง

- ชนชาติ หมายถึง มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 1-2 สำหรับกรณีเขตที่มี ส.ส.ได้ 3 คน
- สตรี หมายถึง มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 3-5
- ก่อนข้างแพ้นชาติ หมายถึง มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 6-7
- แพ้นชาติ หมายถึง อันดับ 8 ขึ้นไป

3.2 ส่วนห้วงเวลาการรณรงค์

3.2.1 เรื่อง การดำรงอยู่ของสถานภาพการเป็นคู่แข่ง

3.2.1.1 ประเด็น ห้วงเวลาด้านฤดู

- ชนชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-29 กุมภาพันธ์ มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 1-2
- สตรี หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-29 กุมภาพันธ์ มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 3-5
- ก่อนข้างแพ้นชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-29 กุมภาพันธ์ มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 6-7
- แพ้นชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-29 กุมภาพันธ์ มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 8 ขึ้นไป

3.2.1.2 ประเด็น ห้วงเวลากลางฤดู

- ชนชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 1-14 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 1-2
- สตรี หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 1-14 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 3-5
- ก่อนข้างแพ้นชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 1-14 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 6-7
- แพ้นชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 1-14 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 8 ขึ้นไป

3.2.1.3 ประเด็น ห้วงต้นเวลาปลายฤดู

- ชนชาติ หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-19 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 1-2

LI RT

- สูสี หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-19 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 3-5
- ก่อนข้างแพ้ขาด หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-19 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 6-7
- แพ้ขาด หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 15-19 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนอยู่ในอันดับ 8 ขึ้นไป

3.2.1.4 ประเด็น หวังโรมวันพันดู

- ชนะขาด หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 20-22 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนในอันดับ 1-2
- สูสี หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 20-22 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนในอันดับ 3-5
- ก่อนข้างแพ้ขาด หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 20-22 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนในอันดับ 6-7
- แพ้ขาด หมายถึง ตั้งแต่วันที่ 20-22 มีนาคม มีโอกาสได้คะแนนในอันดับ 8 ขึ้นไป

3.3 ส่วนยุทธศาสตร์การรณรงค์

3.3.1 เรื่อง การมีฐานพลังของกลุ่มแกนหรือหัวคะแนน (แกนหลัก แกนรอง แกนธรรมดา)

3.3.1.1 ประเด็น ความกว้างขวางและมั่นคงของแกนหัวคะแนน

- กว้างและลึก หมายถึง การมีผู้นำทางการและผู้นำทางสังคมเป็นแกนหัวคะแนนให้กับผู้สมัครในเขตจำนวน 70% ขึ้นไป และบุคคลเหล่านี้ล้วนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สมัครมากถึงระดับเรียกชื่อกันได้
- ก่อนข้างกว้างและลึก หมายถึง การมีผู้นำทางการและผู้นำทางสังคมที่เป็นแกนหัวคะแนนให้กับผู้สมัครในเขตจำนวน 50-70% และบุคคลเหล่านี้ค่อนข้างมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สมัครมากพอควร
- ก่อนข้างแคบและตื้น หมายถึง การมีผู้นำทางการ และผู้นำทางสังคมที่เป็นแกนหัวคะแนนให้กับผู้สมัครในเขตจำนวนเพียง 30-50% และบุคคลเหล่านี้ล้วนไม่ค่อยใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สมัคร

- แคมและคืน หมายถึง การมีผู้นำทางการและผู้นำทางสังคมที่เป็นแกนหัวคะแนนให้กับผู้สมัครในเขตจำนวนต่ำกว่า 30% และบุคคลเหล่านี้ล้วนไม่ใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สมัครด้วย

3.3.1.2 ประเด็น การกระชับองค์การจัดตั้งของกลุ่มแกนในห้วงก่อนฤดู

- อย่างดี หมายถึง มีการประชุมเพื่อเตรียมแผนการหาเสียง ในกลุ่มแกนหลักและหรือแกนรอง อย่างน้อยสองถึงสามครั้ง
- ค่อนข้างดี หมายถึง มีการประชุมเพื่อเตรียมแผนการหาเสียง ในกลุ่มแกนหลักและหรือแกนรองอย่างน้อยหนึ่งถึงสองครั้ง
- ไม่ค่อยดี หมายถึง ไม่มีการเรียกประชุมกลุ่มแกนหลักและหรือแกนรอง แต่ได้มีการบอกกล่าว ให้มีการเตรียมการไว้ระดับหนึ่ง
- ไม่ดีเลย หมายถึง ไม่มีการเรียกประชุมกลุ่มแกนหลักและหรือแกนรอง และไม่มีการบอกกล่าวให้มีการเตรียมการใด ๆ เกี่ยวกับการหาเสียง

3.3.1.3 ประเด็น การเคลื่อนไหวของกลุ่มแกนในห้วงก่อนและต้นฤดูหาเสียง

- เคลื่อนไหวมาก หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรอง ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชนชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบลอย่างน้อยสองถึงสามครั้ง
- เคลื่อนไหวค่อนข้างมาก หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรอง ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชน ชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบลอย่างน้อยหนึ่งหรือสองครั้ง
- ไม่ค่อยเคลื่อนไหว หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรองไม่ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชนชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบล แต่ได้อาศัยการใช้สื่อโฆษณาและการปราศรัยเคลื่อนไหวด้านกว้างระดับหนึ่ง
- ไม่เคลื่อนไหวเลย หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรอง ไม่ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชนชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบลและไม่ได้ใช้สื่อโฆษณาและการปราศรัยด้านกว้างเลย

3.3.1.4 ประเด็น การเคลื่อนไหวกลุ่มแกนในห้วงกลางฤดู

- เคลื่อนไหวมาก หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรอง ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชนชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบลอย่างน้อยสองถึงสามครั้ง
- เคลื่อนไหวค่อนข้างมาก หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรอง ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชน ชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบลอย่างน้อยหนึ่งถึงสองครั้ง
- ไม่ค่อยเคลื่อนไหว หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรองไม่ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชนชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบล แต่ได้อาศัยการใช้สื่อโฆษณาและการปราศรัยเคลื่อนไหวด้านกว้างระดับหนึ่ง
- ไม่เคลื่อนไหวเลย หมายถึง แกนหลักและหรือแกนรอง ไม่ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวแกนธรรมดาและมวลชนชาวบ้านในระดับอำเภอหรือตำบลและไม่ได้ใช้สื่อโฆษณาและการปราศรัยด้านกว้างเลย

3.3.2 เรื่อง การช่วงชิงการสนับสนุนจากมวลชนเฉยเมย

3.3.2.1 ประเด็น ในห้วงเวลาดันฤดู

- เคลื่อนไหวช่วงชิงมาก หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมย ทั้งระดับกลางและระดับล่างอย่างน้อยสองถึงสามครั้ง
- เคลื่อนไหวช่วงชิงค่อนข้างมาก หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมย ทั้งระดับกลางและระดับล่างอย่างน้อยหนึ่งถึงสองครั้ง
- ไม่ค่อยเคลื่อนไหวช่วงชิง หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมย เพียงระดับเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพียงระดับกลางเท่านั้น
- ไม่เคลื่อนไหวช่วงชิงเลย หมายถึง ไม่มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมยทั้งระดับกลางและระดับล่าง

3.3.2.2 ประเด็น ในห้วงเวลากลางฤดู

- เคลื่อนไหวช่วงชิงมาก หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมย ทั้งระดับกลางและระดับล่างอย่างน้อยสองถึงสามครั้ง
- เคลื่อนไหวช่วงชิงค่อนข้างมาก หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมย ทั้งระดับกลางและระดับล่างอย่างน้อยหนึ่งถึงสองครั้ง

- ไม่ค่อยเคลื่อนไหวช่วงชิง หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมยเพียงระดับเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพียงระดับกลางเท่านั้น
- ไม่เคลื่อนไหวช่วงชิงเลย หมายถึง ไม่มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมยทั้งระดับกลางและระดับล่าง

3.3.2.3 ประเด็น ในห้วงเวลาปลายฤดู

- เคลื่อนไหวช่วงชิงมาก หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมยทั้งระดับกลางและระดับล่างอย่างน้อยสองหรือสามครั้ง
- เคลื่อนไหวช่วงชิงค่อนข้างมาก หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมย ทั้งระดับกลางและระดับล่างอย่างน้อยหนึ่งถึงสองครั้ง
- ไม่ค่อยเคลื่อนไหวช่วงชิง หมายถึง มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมยเพียงระดับเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพียงระดับกลางเท่านั้น
- ไม่ค่อยเคลื่อนไหวช่วงชิงเลย หมายถึง ไม่มีการเคลื่อนไหวมวลชนเฉยเมยทั้งระดับกลางและระดับล่าง

3.3.3. เรื่อง การช่วงชิงกลุ่มแกนหรือหัวคะแนนของนักหรือพรรคคู่แข่ง

3.3.3.1 ประเด็น โอกาสการชิง

- ช่วงชิงได้มาก หมายถึง แย่งแกนหัวคะแนนของนักหรือพรรคคู่แข่งมาได้ 30-40%
- ช่วงชิงได้ค่อนข้างมาก หมายถึง แย่งแกนหัวคะแนนของนักหรือพรรคคู่แข่งมาได้ 20-30%
- ช่วงชิงไม่ค่อยได้ หมายถึง แย่งแกนหัวคะแนนของนักหรือพรรคคู่แข่งมาได้ 10-20%
- ช่วงชิงไม่ได้เลย หมายถึง แย่งแกนหัวคะแนนของนักหรือพรรคคู่แข่งมาได้ต่ำกว่า 10%

3.4 ส่วนยุทธวิธีการรณรงค์

3.4.1 เรื่อง แนวด้านกว้าง

3.4.1.1 ประเด็น การใช้สื่อโฆษณา

- ใช้มาก หมายถึง ค่าใช้จ่าย ในเรื่องคัทเอ๊าท์ โปสเตอร์ แผ่นปลิว การ์ดฯ รวมแล้ว มีจำนวนเงินเกินห้าแสนบาทขึ้นไป

- ใช้ค่อนข้างมาก หมายถึง ค่าใช้จ่ายในเรื่องคัตเอ้าท์ ไปสเตอร์ แผ่นปลิว การ์ดฯ รวมแล้วมีจำนวนเงิน ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ใช้ค่อนข้างน้อย หมายถึง ค่าใช้จ่ายในเรื่อง คัตเอ้าท์ ไปสเตอร์ แผ่นปลิว การ์ดฯ รวมแล้วมีจำนวนเงินระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ใช้น้อย หมายถึง ค่าใช้จ่ายในเรื่องคัตเอ้าท์ ไปสเตอร์ แผ่นปลิว การ์ดฯ รวมแล้ว มีจำนวนเงินต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

3.4.1.2 ประเด็น การใช้การประชาสัมพันธ์

- ใช้มาก หมายถึง ค่าซื้อและหรือค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งค่าออกดำเนินการประชาสัมพันธ์ในครั้งต่าง ๆ คิดเป็นเงินเกินห้าแสนบาทขึ้นไป
- ใช้ค่อนข้างมาก หมายถึง ค่าซื้อ และหรือค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งค่าออกดำเนินการประชาสัมพันธ์ในครั้งต่าง ๆ คิดเป็นเงินระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ใช้ค่อนข้างน้อย หมายถึงค่าซื้อและค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งค่าออกดำเนินการประชาสัมพันธ์ในครั้งต่าง ๆ คิดเป็นเงินระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ใช้น้อย หมายถึงค่าซื้อและหรือค่าเช่าอุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งค่าออกดำเนินการประชาสัมพันธ์ในครั้งต่าง ๆ คิดเป็นเงินต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

3.4.2 เรื่อง แนวด้านลึก

3.4.2.1 ประเด็น การเน้นแนวมวลชนกับแนวตัวแทนหรือหัวคะแนน

- เน้นแนวมวลชนล้วน หมายถึง เน้นการเข้าหาประชาชน เป็นรายตัวหรือครอบครัวโดยวิธีการเข้าร่วมงานบุญกุศลและหรือการเคาะประตู
- เน้นแนวมวลชนเป็นหลัก แนวตัวแทนหรือหัวคะแนนเป็นรอง หมายถึง เน้นการเข้าหาประชาชนเป็นรายตัวหรือครอบครัวโดยวิธีการเข้าร่วมงานบุญกุศลและหรือการเคาะประตู มาก่อนแล้วใช้ตัวแทนหรือหัวคะแนนไปดำเนินการหาเสียงทั้งในกรณีสุจริตและทุจริตตามมา
- เน้นแนวตัวแทนหรือหัวคะแนนเป็นหลักแนวมวลชนเป็นรอง หมายถึงการใช้ตัวแทนหรือหัวคะแนนไปดำเนินการหาเสียง ทั้งใน

กรณีสุจริตและทุจริตมาก่อน แล้วใช้การเข้าหาประชาชนเป็นรายตัวหรือครอบครัว โดยวิธีการเข้าร่วมงานบุญกุศลและหรือการเคาะประตูตามมา

- เน้นแนวตัวแทนหรือหัวคะแนนล้วน หมายถึงการใช้ตัวแทนหรือหัวคะแนนไปดำเนินการหาเสียง ทั้งในกรณีสุจริตและทุจริต

4. มิติด้านแนวทางทุจริต : กระบวนการกลไกและกรรมวิธี

4.1 ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตหาเสียง

4.1.1 เรื่อง ค่าใช้จ่ายปกติตลอดฤดูกาลหาเสียง

4.1.1.1 ประเด็น ค่าสื่อโฆษณาทั้งหมด

- สูงมาก หมายถึง มากกว่าห้าแสนบาท
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ต่ำมาก หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.1.2 ประเด็น ค่าใช้จ่ายปราศรัยทั้งหมด (ปราศรัยใหญ่, ปราศรัยย่อย)

- สูงมาก หมายถึง มากกว่าห้าแสนบาท
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ต่ำมาก หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.1.3 ประเด็น ค่าดำเนินงานของตัวแทนหรือหัวคะแนน

- สูงมาก หมายถึง มากกว่าห้าแสนบาท
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ต่ำมาก หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.1.4 ประเด็น ค่าเข้าหามวลชน

- สูงมาก หมายถึง มากกว่าห้าแสนบาท
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท

- ต่ำมาก หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.1.5 ประเด็น ค่าบริหารงาน

- สูงมาก หมายถึง มากกว่าห้าแสนบาท
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ต่ำมาก หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.2 เรื่อง รวมค่าใช้จ่ายปกติทุกประเด็นตลอดฤดูการหาเสียง

4.1.2.1 ประเด็น ภาพรวมทุจริต

- คมชัดมาก หมายถึง สองล้านบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างชัด หมายถึง ระหว่างหนึ่งถึงสองล้านบาท
- ไม่ค่อยสื่อแวว หมายถึง ระหว่างห้าแสนถึงหนึ่งล้านบาท
- ไม่สื่อแววเลย หมายถึง ต่ำกว่าห้าแสนบาท

4.1.3 เรื่อง กรรมวิธีการประชุมกลุ่มย่อยโดยกลไกห้วคณะแนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

4.1.3.1 ประเด็น ความถี่ในการจัดประชุมสังสรรค์

- บ่อยครั้งมาก หมายถึง หกถึงเก้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- ค่อนข้างบ่อย หมายถึง สามถึงห้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- น้อยครั้งมาก หมายถึง หนึ่งหรือสองครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- ไม่จัดประชุมเลย หมายถึง ไม่ได้ใช้แนวทางการประชุมสังสรรค์หรือไม่ได้จัดการประชุมสังสรรค์ในเขตอำเภอหรือตำบลเลยตลอดฤดูการหาเสียง

4.1.3.2 ประเด็น ค่าใช้จ่ายในการประชุมสังสรรค์

- สูงมาก หมายถึง ห้าแสนบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท

- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ไม่มีค่าใช้จ่ายเลย หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.4 เรื่อง กรรมวิธีการสร้างหรือบริจาคเชิง “หวานพีช” ในสิ่งสาธารณูปโภคแก่ชุมชน โดยกลไกหัวหน้าคณะนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

4.1.4.1 ประเด็น ความถี่ของการสร้างหรือบริจาค

- บ่อยครั้งมาก หมายถึง หกถึงเก้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- ค่อนข้างบ่อย หมายถึง สามถึงห้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- น้อยครั้งมาก หมายถึง หนึ่งถึงสองครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- ไม่มีการสร้างหรือบริจาคเลย หมายถึง ไม่ได้ใช้แนวทางการบริจาคเชิง “หวานพีช” ในเขตอำเภอหรือตำบลเลย

4.1.4.2 ประเด็น มูลค่าของสิ่งที่สร้างหรือบริจาค

- สูงมาก หมายถึง ห้าแสนบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ไม่มีค่าใช้จ่ายเลย หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.5 เรื่อง กรรมวิธีการเข้ามีส่วนร่วมในงานบุญกุศลหรืองานสังคมชาวบ้านโดยกลไกหัวหน้าคณะนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

4.1.5.1 ประเด็น ความถี่ของการเข้าร่วม

- บ่อยครั้งมาก หมายถึง หกถึงเก้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- ค่อนข้างบ่อย หมายถึง สามถึงห้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง
- น้อยครั้งมาก หมายถึง หนึ่งถึงสองครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูการหาเสียง

- ไม่มีการเข้าร่วม หมายถึง ไม่ได้ดำเนินแนวทางในเรื่องส่วนร่วมในงานบุญกุศล ในเขตอำเภอหรือตำบลเลย

4.1.5.2 ประเด็น มูลค่าของเงินหรือสิ่งของที่บริจาคช่วย

- สูงมาก หมายถึง ห้าแสนบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ไม่มีการบริจาค หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.6 เรื่อง กรรมวิธีการสร้างบริจาค-บริการแบบเจาะรายตัว หรือครอบครัวโดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

4.1.6.1 ประเด็น ความถี่ของการสร้าง-บริจาค-บริการ

- บ่อยครั้งมาก หมายถึง หกถึงเก้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูกาลหาเสียง
- ค่อนข้างบ่อย หมายถึง สามถึงห้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูกาลหาเสียง
- น้อยครั้งมาก หมายถึง 1-2 ครั้ง ในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูกาลหาเสียง
- ไม่มีการสร้าง-บริจาค-บริการเลย หมายถึง ไม่ได้ดำเนินการในกรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลเลย

4.1.6.2 ประเด็น มูลค่าสิ่งก่อสร้าง-บริจาค-บริการ

- สูงมาก หมายถึง ห้าแสนบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ไม่มีการสร้าง-บริจาค-บริการเลย หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.1.7 เรื่อง ภาพรวมของกระบวนการทุจริตหาเสียงจากเรื่องประเด็นทั้งหมด

4.1.7.1 ประเด็น ภาพแนวทุจริต

- คมชัดมาก หมายถึง สองล้านบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างชัด หมายถึง ระหว่างหนึ่งล้านถึงสองล้านบาท

LI RT

- ไม่ค่อยสอแวว หมายถึง ระหว่างห้าแสนถึงหนึ่งล้านบาท
- ไม่สอแววเลย หมายถึง ต่ำกว่าห้าแสนบาท

4.2 ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตซื้อ-ขายเสียง

4.2.1 เรื่อง กรรมวิธีซื้อ-ขายเสียง แยกกลุ่มคนหรือชุมชน โดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

4.2.1.1 ประเด็น กรรมวิธี “ตกเขี้ยวคะแนน” โดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

- ตกเขี้ยวมาก หมายถึง หกถึงเก้าครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูกาลหาเสียง
- ค่อนข้างมาก หมายถึง สามถึงห้าครั้ง ในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูกาลหาเสียง
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง หนึ่งถึงสองครั้งในเขตอำเภอหรือตำบลตลอดฤดูกาลหาเสียง
- ไม่มีเลย หมายถึง ไม่ได้ใช้กรรมวิธี “ตกเขี้ยวคะแนน” นี้ในเขตอำเภอหรือตำบลเลย

4.2.1.2 ประเด็น มูลค่าของ “เหยื่อตกเขี้ยว”

- สูงมาก หมายถึง ห้าแสนบาทขึ้นไป
- ค่อนข้างสูง หมายถึง ระหว่างสามแสนถึงห้าแสนบาท
- ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ระหว่างหนึ่งแสนถึงสามแสนบาท
- ไม่มีค่าเลย หมายถึง ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท

4.2.1.3 ประเด็น กรรมวิธี “เล่นพนันหรือเล่นหวย” โดยกลไกของหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

- มีเล่นพนันหรือเล่นหวยมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไป ของพื้นที่ในเขตอำเภอหรือตำบล
- ค่อนข้างมาก หมายถึง จำนวน 30-60% ของพื้นที่ในเขตอำเภอหรือตำบล
- ค่อนข้างน้อย หมายถึง จำนวน 10-30% ของพื้นที่ในเขตอำเภอหรือตำบล

- ไม่มีการเล่นพนันหรือเล่นหวยเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่ในเขตอำเภอหรือตำบล

4.2.2 เรื่อง กรรมวิธีซื้อ-ขายเสียงแนวรายบุคคล โดยกลไกห้วคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน

4.2.2.1 ประเด็น ความผิดปกติของกระแสการเงิน การเบิกชนิดและประเภท “กระสุน” จากธนาคารท้องถิ่น

- ผิดสังเกตมาก หมายถึง กระแสการเงินในธนาคารท้องถิ่นเพิ่มปริมาณสูงมาก และการเบิกเงินเน้นประเภทธนบัตรใหม่ และชนิดของธนบัตรที่หลากหลายมาก
- ผิดสังเกตค่อนข้างมาก หมายถึง กระแสการเงินในธนาคารท้องถิ่นเพิ่มปริมาณค่อนข้างสูงมาก และการเบิกเงินเป็นประเภทธนบัตรใหม่ และชนิดของธนบัตรที่หลากหลายมาก
- ผิดสังเกตค่อนข้างน้อย หมายถึง กระแสการเงินในธนาคารท้องถิ่นเพิ่มปริมาณเล็กน้อย และการเบิกเงินเป็นประเภทธนบัตรใหม่ และชนิดของธนบัตรที่หลากหลายมาก
- ไม่ผิดสังเกตเลย หมายถึง ไม่มีการเคลื่อนไหวของกระแสการเงินในธนาคารท้องถิ่นที่มากผิดปกติและไม่มีการเบิกชนิดและประเภทของธนบัตรที่ผิดปกติ

4.2.2.2 ประเด็น ความผิดปกติของการจัดตั้ง “ขบวนการลากพา”

- ผิดสังเกตมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไปในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการใช้ยานพาหนะเพื่อขนคนไปลงคะแนนพร้อมทั้งมีหน่วยแซะ หน่วยคุมของขบวนการลากพา
- ผิดสังเกตค่อนข้างมาก หมายถึง จำนวน 30-60% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการใช้ยานพาหนะเพื่อขนคนไปลงคะแนนพร้อมทั้งมีหน่วยแซะ หน่วยคุมของขบวนการลากพา
- ผิดสังเกตค่อนข้างน้อย หมายถึง จำนวน 10-30% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการใช้ยานพาหนะเพื่อขนคนไปลงคะแนนพร้อมทั้งมีหน่วยแซะ หน่วยคุมของขบวนการลากพา

- ไม่ผิดสังเกตเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการใช้ยานพาหนะ เพื่อขนคนไปลงคะแนนหรือมทั้งมีหน่วยแคะ หน่วยคุมของขบวนการลากพา

4.2.2.3 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขายโดยใช้ “หมายเลขธนบัตร”

- คมชัดมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไปในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อจัดขายโดยใช้หมายเลขธนบัตร
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง จำนวน 30-60% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายโดยใช้หมายเลขธนบัตร
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง จำนวน 10-30% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลในการจัดซื้อ-จัดขายโดยใช้หมายเลขธนบัตร
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลในการจัดซื้อ-จัดขายโดยใช้หมายเลขธนบัตร

4.2.2.4 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชนโดยทำเป็น “บัตรผีวิ่ง”

- คมชัดมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลในการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีวิ่ง”
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง จำนวน 30-60% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีวิ่ง”
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง จำนวน 10-30% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีวิ่ง”
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีวิ่ง”

4.2.2.5 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีเวียน”

- คมชัดมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีเวียน”
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง จำนวน 30-60% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีเวียน”
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง จำนวน 10-30% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลมีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีเวียน”

- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรมีเวียน"

4.2.2.6 ประเด็น การซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเบิก"

- คมชัดมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเบิก"
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง จำนวน 30-60% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเบิก"
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง จำนวน 10-30% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเบิก"
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเบิก"

4.2.2.7 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเก็บ"

- คมชัดมาก หมายถึง จำนวน 60% ขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเก็บ"
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง จำนวน 30-60% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเก็บ"
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง จำนวน 10-30% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเก็บ"
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง จำนวนต่ำกว่า 10% ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบล มีการจัดซื้อ-จัดขายบัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเก็บ"

4.2.3 เรื่อง ภาพรวมของกระบวนการทุจริตซื้อ-ขายเสียงจากเรื่องและประเด็นทั้งหมด

4.2.3.1 ประเด็น ภาพรวมทุจริต

- คมชัดมาก หมายถึง ในจำนวน 10 กรรมวิธี ของกระบวนการทุจริตซื้อ - ขายเสียง มีการดำเนินการใช้กรรมวิธีดังกล่าวถึง 6 การขึ้นไป และมีการดำเนินการในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 60% ขึ้นไปของพื้นที่

LI RT

4.3 ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตลงคะแนนเสียง

4.3.1 เรื่องกรรมวิธีอาศัยความลำเอียงของระบบทะเบียน

4.3.1.1 ประเด็น กรรมวิธีการเอา “ผีเข้า” โดยกลไกหัวคะแนนและผู้สมัคร

- कमชัดมาก หมายถึง มีการใช้กรรมวิธีนี้ ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลจำนวน 60 % ขึ้นไป
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง ใช้กรรมวิธีนี้ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.1.2 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ “บัตรผีจริง-วิ่ง” โดยกลไกหัวคะแนนและผู้ลงสมัคร

- कमชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ ในเขตพื้นที่อำเภอหรือตำบลจำนวน 60 % ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง ใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.1.3 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ “บัตรผีปลอมวิ่ง” โดยกลไกหัวคะแนนหรือผู้สมัคร

- कमชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60 % ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่

- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2 เรื่องกรรมวิธีที่อาศัยจุดอ่อนหรือความร่วมมือของเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง

4.3.2.1 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ “บัตรมีจริงเวียน” โดยกลไกหวัตะแนนร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วย

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60 % ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.2 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ “บัตรมีปลอมเวียน” โดยกลไกหวัตะแนนร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วย

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60 % ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.3 ประเด็น กรรมวิธีการ “สอดไส้คะแนนก่อน” การเปิดหีบบัตรโดยกลไกเจ้าหน้าที่

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60 % ขึ้นไปของพื้นที่

- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.4 ประเด็น กรรมวิธีการ “สอดไส้คะแนนระหว่าง” เวลาดำเนินการลงคะแนนโดยกลไกเจ้าหน้าที่

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60% ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.5 ประเด็น กรรมวิธีการ “ตีมคะแนน” ก่อนการปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ 2 บัญชี

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60% ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.6 ประเด็น กรรมวิธีการแก้ง “อ่านคะแนนผิด” โดยกลไกเจ้าหน้าที่

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 60% ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.7 ประเด็น กรรมวิธีการแก้ง “รวมและลงคะแนนผิด” โดยกลไกเจ้าหน้าที่

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 60% ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้วิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน ต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.2.8 ประเด็น กรรมวิธีการทำ “ชื้อดก” ในบัญชีผู้มีสิทธิจากทะเบียนบ้าน โดยเจ้าหน้าที่

- คมชัดมาก หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 60% ขึ้นไปของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง การใช้กรรมวิธีนี้ในเขตอำเภอหรือตำบล จำนวนต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

4.3.3 เรื่องภาพรวมของกระบวนการทุจริต ลงคะแนนเสียงจากเรื่องและประเด็นทั้งหมด

4.3.3.1 ประเด็น ภาพแนวทุจริต

- คมชัดมาก หมายถึง ในจำนวน 11 กรรมวิธีของกระบวนการทุจริต ลงคะแนนเสียงมีการดำเนินการใช้กรรมวิธีดังกล่าว 6 วิธีการขึ้นไป และมีการดำเนินการในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 60% ขึ้นไป ของพื้นที่
- ค่อนข้างคมชัด หมายถึง ในจำนวน 11 กรรมวิธีของกระบวนการทุจริต ลงคะแนนเสียงมีการดำเนินการใช้กรรมวิธีดังกล่าว จำนวน 3-5 วิธีการ และมีการดำเนินการในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 30-60% ของพื้นที่
- ไม่ค่อยส่อแวว หมายถึง ในจำนวน 11 กรรมวิธีของกระบวนการทุจริต ลงคะแนนเสียงมีการดำเนินการใช้กรรมวิธีดังกล่าว จำนวน 1-2 วิธีการ และมีการดำเนินการในเขตอำเภอหรือตำบลจำนวน 10-30% ของพื้นที่
- ไม่ส่อแววเลย หมายถึง ในจำนวน 11 กรรมวิธี อาจมีเพียง 1 กรรมวิธีในการทุจริตลงคะแนนเสียง และใน 1 กรรมวิธีนั้นมีการดำเนินการในเขตอำเภอหรือตำบลเพียงจำนวน ต่ำกว่า 10% ของพื้นที่

ภาคผนวก ข กรรมวิธีทุจริต กับ การละเมิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส.	
แนวทางละเมิด	แนวละเมิดกฎหมายมาตรา
1. ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตหาเสียง	
1.1 เรื่อง ค่าใช้จ่ายตลอดฤดูกาลหาเสียงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด	ม.32
1.2 เรื่อง กรรมวิธี “ประชุมกลุ่มย่อย” โดยกลไก หัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	ม.35 (5)
1.3 เรื่อง กรรมวิธีการสร้างหรือบริจาคนั่ง “หวานพีช” ในสิ่งสาธารณูปโภคแก่ชุมชน โดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	ม.35 (4)
1.4 เรื่อง กรรมวิธีการเข้ามีส่วนร่วมในงานบุญ-กุศล หรืองานสังคมชาวบ้าน โดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	ม.35 (2)
1.5 เรื่อง กรรมวิธีการสร้าง-บริจาคนั่ง-บริการ แบบเจาะรายตัวหรือครอบครัวโดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	ม.35 (1)

แนวทางละเมิด	แวลละเมิดกฎหมายมาตรา
1.6 เรื่อง กรรมวิธีการจัดมหรสพและการรื่นเริงต่าง ๆ	ม.35 (1)
2. ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตซื้อ-ขายเสียง	
2.1 เรื่อง กรรมวิธีซื้อ-ขายเสียง แนวกลุ่มคนหรือชุมชน โดยกลไกหัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	
2.1.1 ประเด็น กรรมวิธี “ตกเขี้ยวคะแนน” โดยกลไก หัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	ม.35 (2) (4)
2.1.2 ประเด็น กรรมวิธี “เล่นพนันหรือเล่นหวย” โดยกลไกของหัวคะแนนหรือตัวแทนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	ม.13 ทวิ
2.2 เรื่อง กรรมวิธีซื้อ-ขายเสียง แนวรายบุคคล โดยกลไก หัวคะแนนร่วมกับผู้สมัครหรือตัวแทน	
2.2.1 ประเด็น ความผิดสังเกตของกระแสการเงิน และการเบิกชนิดและประเภทของ “กระสุน” จากธนาคารท้องถิ่น	
2.2.2 ประเด็น ความผิดสังเกตของการจัดตั้ง “ขบวนการลากพา”	ม.37
2.2.3 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขาย โดยใช้ “หมายเลขชนบัตร”	ม.35, ม.66
2.2.4 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขาย บัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีวัง”	ม.35, ม.60, ม.66
2.2.5 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขาย บัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรผีเวียน”	ม.35, ม.60, ม.66
2.2.6 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขาย บัตรประชาชน โดยทำเป็น “บัตรเบิก”	ม.35, ม.66

แนวทางละเมิด	แนวละเมิดกฎหมายมาตรา
2.2.7 ประเด็น การจัดซื้อ-จัดขาย บัตรประชาชน โดยทำเป็น "บัตรเก็บ"	ม.35, ม.66
3. ส่วนกรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตลงคะแนนเสียง	
3.1 เรื่อง กรรมวิธีที่อาศัยความล้าสมัยของระบบทะเบียน	
3.1.1 ประเด็น กรรมวิธีการ "ทำช้อตก" ในบัญชีผู้มีสิทธิจากทะเบียนบ้าน	ม.15
3.1.2 ประเด็น กรรมวิธีการเอา "มีเข้า" บ้านโดยกลไกหัวคะแนนและ/หรือผู้สมัคร	ม.15, ม.15 ทวิ (2)
3.1.3 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ "บัตรมีจริง-วิ่ง" โดยกลไกหัวคะแนนและ/หรือผู้สมัคร	ม.60
3.1.4 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ "บัตรมีปลอม-วิ่ง" โดยกลไกหัวคะแนนและ/หรือผู้สมัคร	ม.60
3.2 เรื่อง กรรมวิธี ที่อาศัยจุดอ่อนหรือความร่วมมือของเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง	
3.2.1 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ "บัตรมีจริง-เวียน" โดยกลไกหัวคะแนน ร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วย	ม.15, ม.60
3.2.2 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ "บัตรมีปลอม-เวียน" โดยกลไกหัวคะแนน ร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วย	ม.15, ม.60
3.2.3 ประเด็น กรรมวิธีการใช้ "สอดใส่คะแนนก่อน" การเปิดหีบบัตร โดยกลไกเจ้าหน้าที่	ม.64
3.2.4 ประเด็น กรรมวิธีการ "สอดใส่คะแนนระหว่าง" เวลาดำเนินการลงคะแนน โดยกลไกเจ้าหน้าที่	ม.64

แนวทางละเมิด	แนวละเมิดกฎหมายมาตรา
3.2.5 ประเด็น กรรมวิธี “ดัดคะแนน” ก่อนการปิดหีบ บัตรเลือกตั้ง โดยเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์สองบัญชี	ม.64
3.2.6 ประเด็น กรรมวิธีการแก้ง “อ่านคะแนนผิด” โดยกลไกเจ้าหน้าที่	ม.51
3.2.7 ประเด็น กรรมวิธีการแก้ง “รวมและลง คะแนนผิด” โดยกลไกเจ้าหน้าที่	ม.51

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที. ป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ โทร.๒๒๖๑๒๔๓-๔

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ที่ปรึกษา

นายไพศิษฐ์ ทิพัฒน์กุล นายहित อารยะศิริ นายมนตรี ตันชาวิรัตน์

บรรณาธิการ

นางพรพิมล ดิรคุณโกวิท

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอรินญา กิรติพงษ์ไพบูลย์

ผู้จัดการ

นางเพียงฤทัย โชติศักดิ์

เหรัญญิก

นางกอบแก้ว แสงทอง

กองบรรณาธิการ

นายสรรเสริญ สืบสหกร
นางสาววรรณิ เกตุบุศิ
นางอุมาสิริ สอาดเยี่ยม
นายไพโรจน์ โพธิสอย
นายธานีศย์ ไทหะชาตะ

นางสาวรัชณี อังคระกุต
นางสุภารัตน์ วตะภาคย์
นายบุญเรือง บุรภักดิ์
นายวิระพันธ์ มุขสมบัติ
นายอักรเมศวร์ ทองนวล

นายพิเชษฐ์ กิตติสิน
นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์
นายจเร พันธุ์เปรื่อง
นายสมบัติ ทวีศิลป์
นางภาณุมาศ วราหะไพฑูรย์

ฝ่ายศิลปกรรม

นายวัลลภ หมุ่มพัยคณ์ นางจุริพร ไชยจรัส

ฝ่ายธุรการ

นางกัญชา จินฟู้ง นางอำไพ กันเกษแก้ว นางสาวสายฝน จันใบเล็ก

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand